

KARYS

KARYS

1960
3 (1360)

Redaktorius Zigmas Raulinaitis

Redaktoriaus pavaduotojas Stasys Butkus

Kalbinių dalių redaguoja Kazys Kepalas

Dailiosios literatūros dalių redaguoja Vincas Jonikas

Administratorius Leonas Bileris

*

Leidžia L. V. S. Ramovė New Yorko Skyrius

Atskirus skyrius redaguoja:

Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai
Laisvajame Pasaulyje

Justinas Liaukus — Karinės Žinios
V. A. Mantautas — Tremties Trimitas
Kunigunda Kodatienė—Šaulė Tremtyje

TURINYS

Bendradarbiai

V. Augustinas — Lietuvos policijos dalinių vyrai 1942 m.	Viršelis	K. Ališauskas, P. Alšėnas, J. Apyrubis, B. Auginas, V. Augustinas, B. Balčiūnas, A. Bernotas, P. Bliumas, J. Budrys, P. Būtėnas, E. Čekienė, T. Daukantas, P. Dirkis, S. Dirmantas, K. Jankūnas, V. K. Jonynas, J. Juodis, J. Almis Jūragis, Dr. K. Jurgėla, J. Kiaunė, Marių žuvėdra, J. Mikštas, J. Mikuckis, Vl. Mingėla, A. Novickis, T. Papartis, V. Perminas, P. Plechavičius, A. Rėklaitis, M. Rėklaitis, V. Raulinaitis, J. Skardis, A. Sodaitis, Dr. V. Sruogienė, J. Šarūnas, E. Šulaitis, V. Šventoraitis, O. Urbonas, J. Vėgėlis, B. Vrublevičius.
T. Daukantas — šaltasis karas	65	
E. Šulaitis — Ginklų instruktorius Kazimieras Semenavičius	67	
T. Papartis — Kaip žuvo J. Dagelis ir P. Meinorius	72	
J. Vėgėlis — Mogilionai	74	
J. Rūtenis — Žalgiris	76	
V. Šventoraitis — Lakvėrės miškų vilkas	78	
J. Skardis — Sovietų nusiginklavimas ir naujieji ginklai	80	
Z. R. — Karaliaučiaus žlugimas	82	
Termties Trimitas	86	
Šaulė Tremtyje	87	
Karinė Spauda	90	
Karinės žinios	92	

ATSTOVAI: Balys Brazdžionis, Chicago, Ill. Andrius Mart. Cieminis, Rochester, N. Y. Stasys Misiūnas, Omaha, Nebr. Lioginas Leknickas, Cleveland, Ohio. Vladas Rušas, Toronto, Canada. V. Šalkūnas, Australija. Morkus Šimkus, Baltimore, Md. Kazys Trečiokas, Newark, N. J.

PLATINTOJAI JUNG TINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Boston, Mass. — "Baltic Florists"
Brockton, Mass. — A. Mantautas
Chicago, Ill. — J. Karvelis, "Marginiai", J. Memėnas, K. Rožanskas
Cleveland, Ohio — V. Ročiūnas
Detroit, Mich. — "Neringa", V. Perminas
Grand Rapids, Mich. — J. Belinis
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas
Philadelphia, Pa. — A. Impulevičius
Newark, N. J. — Kazys Trečiokas
Rochester, N. Y. — P. Saladžius, A. Sabalis
Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. — J. Pleinys, Z. Orvidas
Toronto, Ont. — V. Aušrotas, Aug. Kuolas, V. Rušas, J. Smolskis
Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

J. Bružinskas, 46 Springcliffe, Bradford 8, Yorks
"Dainora", 49 Thornton Ave. London W. 4.

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas, 9 Cowper Street, St. Kilda, Vic.
A. Kubilius, 131 Crozier Ave., Edwardstown, So. Australia.
P. Mažylis, 22 Aberdeen St., W. Geelong, Vic.
E. Stašys, 174 Prince's Highway Arncliffe, N.S.W.

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB, Seminario Salesiano Altamira, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS", 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y., U.S.A. Subscription \$6.00 per year. Single copy 60 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungt. Ame-
rikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 3 (1360)

KOVAS - MARCH

1960

ŠALTASIS KARAS

T. DAUKANTAS

ŠALTAS KARAS

1. *Netikslus vardas.* Mūsų laikais vyksta tikrovėje karas, nevykusiai vadinamas "šaltuoju karu", yra pasauliniu mastu gudriai vedamas ir iš vieno centro diriguojamas modernus karas, be OFICIALAUS kurios šalies ginklų vartojimo. (Neoficialiai, slaptai, ginklai, bombos, špijonažas, sabotazas, yra kuo plačiausiai vartojami. Ir tai vadinama—"nesikišimu į svetimos valstybės vidaus reikalus", kartais gi, patogiai progai pasitaikius, "išlaisvinimu").

Klasinėje teorijoje toks karas nebuvo nagrinėjamas, nes anas, tikrasis karas, lieté tik karius, dabartinis gi, o ypač "šaltas", liečia bet kurio piliečio (net moters ir kūdikio) kailį. Moderniniame kare nebėra "neliečiamų nekombatantų". Jame visi žmonės yra lygūs, net prieš savo valią, prieš veikiančius "gražius ir tiek humaniškus įstatymus" kodeksuose surašytus. Ar Mau Mau žiūri ką žudo? Ar nėra persiekiojami sovietuose VISI, *tariamai* nusikaltusiojo šeimos nariai? Ar belaisviai tik dėl savo nenoro grįžti tėvynėn (kur neabėjotinai būtų nužudyti) nėra laikomi "nusikaltėliais ir išduotais?"

Šalto karo instruktoriai lavinami specialiuose paruošiamuose kursuose (pradžioj tai buvo tik netoli Maskvos, dabar slaptai varoma net svetimose valstybėse, kaip pav. netoli Buenos Aires, Argentinoje, kur policija panašius kursus užklupus "in flagrante") Diversijos, sabotažo būdai, propagandos priemonės, šnipų darbas yra tokių kursų dėstomi dalykai. Tarybų Rusija, pirmoji šalis (žymiai pirmiau kitų) pri-

taikiusi ruošiamos komunistų revoliucijos tikslu, tam tikslui tinkamas karo normas, lengvai, nes pradžioj nepastebimai, tokiu būdu yra sau daug laimėjusi. Daug buvo padaryta ir atsiekta kol kiti, tokio karo būdo "ignorantai", susigriebė.

2. *Šalto karo subjektas.* Šalto karo imasi, jaučias, bent pradžioje, silpnesnis esąs. Dėl to jis atmeta legalias priemones ir veikia slaptai už įstatymų ribų. Norėdamas savo padėtį sustiprinti leistinu bei neleistinu būdu, jis veikia revoliucinėmis priemonėmis, remiasi dažnai išdavimais, šaukdamas savo priešininkus "išdavikais", baugindamas juos teroristiniais veiksmais. Jam neprivalomi jokie tarptautinės teisės nuostatai (o sau jis reikalauja tokių nuostatų taikintinumą). Jo "simpatikai ir laikinieji bendrakeleiviai" laiko "progresu" ir garbe jam ir jo reikalui patarnauti. Kovos vyksta "amžinos taikos, rojus ant žemės, visuotinio gerbūvio" siekimų plotmėje (kas patogiau to ir griebiamasi). Tarptautiniame kare galėjo vykti derybos, jieškomi buvo kompromisai kad susitartų, šaltame kare nėra KOMPROMISŲ, nėra taikos, kol pasilieka dar senoji valdžia. Suprantama, rodos, turėtų būti, kad VIENAME ir TAME PAČIAME KRAŠTE negali būti vienu laiku dviejų valdžių: arba šalis turėtų skilti, kaip dabartinė Vokietija, susiskaldydama pati, arba kitų suskaldoma. Tokio karo dalyvis nejieško teritorinių laimėjimų, jis trokšte trokšta totalinės valdžios, kad laimėjęs, kitus pasmaugtų.

3. *Šaltam karui patogiausia vieta* yra Lenino nurodyta—tai didmiesčiai. Nes ten, o pramonės cent-

ruose politikos židiniuose, yra lengviau organizuoti kadrus. Ten lengviau laikyti "priešą" nuolatiniame pavojuje, varginti jį, bauginti. Ten lengviau pasiekti teigiamų ir apčiuopiamų sau išdavų. Ten lengviau gyventojus įvaryti į skurdą, dezorganizuoti visuomenę, sudarinėti "beviltišką padėtį". Ten lengviau palaikyti drausmę savų tarpe, ir lengviau gauti "savanorių".

4. *Šalto karo esmė irgi Lenino su Trockiui apibūdinta: "Nei taikos nei karo"—* (Ni mira ni vojny). Priemonės? Pirmiausia—priešą reikia dezorganizuoti. Tam dagiausia padeda INFILTRACIJA prieš o eilėsną. Gabūs agitatoriai, kursuose paruošti, veikdami NEPARUOSTŪJŲ tarpe, veikia įgyja pirmąją įtaką. Organizodami "kitų naudai" streikus, patraukliais šūkiams gatvėse demonstracijas, įrodo savo sugebėjimus, įgyja pasitikėjimą suklaidintose, apkvailintose masėse ir kyla į vadovaujančias vietas, "į raktines pozicijas". Iš ten sunku juos iškrapštyti, nes jie yra kitų ginami o masių dengiami.—"Platus viešas nepasitenkinimas" yra pirmas žingsnis revoliucijon. Neapykantas žadinimas ir, jai atsiradus, tolesnis jos skatinimas yra nustatytas kelias. Imkim pavyzdį iš kario gyvenimo. Kariui viršininko įsakymo klausyti—yra prievolė; gudri propaganda įrodo PAVOJŲ taip elgtis—paklusti. Propaganda grasi na tokį elgesį palaikyti ateityje nusikaltimu, griežtai ir žiauriai baustinu: "Būsi apšauktas kariniu nusikaltėliu. Tau gręs gyvybės atėmimas"

5. *Kur yra šalto ir karšto karo RIBA?* Riba yra ten, kur nori šalto karo pranokėjas. Kas karšto karo prisibijo, tas brangiai moka gyvybėmis ir materialiais nuostoliais. Imkim tik vieną pavyzdį ir tai iš vienos srities, iš J.A.V. aviacijos, ir tik iš vieno šaltinio, būtent iš Amerikos Informacinio Centro Bs. Arse. ir tai tik 1948-54 metų laikotarpiu. 1948 m. bal. 5d. Sovietų naikintuvas "Jak" tyčiomis susidūrė prie Berlyno su britų keleiviniu lėktuvu. 14 buvo užmuštų; 1950 bal. 8 d. JAV jūrinis lėktuvas buvo numuštas Baltijos jūroje (skrido iš Wiesbadeno į Kopenhagą), žuvo 10; 1951. lapkr. 5 d. meteorologinis JAV lėktuvas buvo numuštas Japonų jūroje, žuvo 10; 1952. bal. 29 d. du sovietų lėktuvai puolė prancūzų keleivinį tarptautiniame koridoriuje: Frankfuhrtas-Berlynas—du sužeisti; birž. 13 d. Baltijos jūroje pražuvo (numuštas sovietų) švedų lėktuvas—žuvo 9; birž. 16 d. sovietai numušė švedų lėktuvą, jį ieškojusį pirmojo pėdsakų, vokiečių jūrininkai išgelbėjo iš jūros įgulą, nors du buvo sužeisti; spalio 7 d. sovietai numušė 2 JAV lėktuvus arti Hokaido salos Japonijoje, žuvo 8; 1953. kovo 10 d. du čekų lėktuvai puolė JAV lėktuvą arti Regensbur-

go Vokietijoje, 27 km. nuo V. Vokietijos ribų (vadinasi, už savo administruojamos teritorijos); kovo 13d. numuštas britų lėktuvas virš V. Vokietijos—žuvo 7; liepos 29 d. JAV lėktuvas pul-tas Japonų jūroje, žuvo 16; 1954. birž. 3 d. numuštas belgų lėktuvas, vežęs kiaules į Jugoslaviją, sužeista 2, žuvo 1; liepos 23 d. žuvo 10 virš Kinijos, kelyje iš Bangkoko į Honkongą.

Taip atrodo šaltas karas praktikoje.

Toks karas yra vienpusiškas karas, varomas šalies, turinčios ryškų ir iš anksto užbręžtą tikslą prieš neišmanančius pacifistus. Bet, stebėkim, "agresoriais", vadinami užpultieji, o priešinga pusė propagandos apšaukiama "Taikos mylėtojais, žmonijos išlaisvintojais". SAPIENTI NON SAT!

6. *Koegzistencijos mirażai.* Kuomet grynoje formoje šaltas karas darosi ne tiek našus, jieškoma jam papildymo—pavadinkim—"šaltos taikos", arba, plačiai vadinamos, "KOEgzISTENCIJOS". Kur toji koegzistencija nuveda, imkim nurodymų iš netolimos praeities. 1917 -18 m. Rusijoje bolševikai jieškojo koegzistencijos su Rusijos imperijos kitataučiais. Kas jų paklausė ir neatmetė jos—visi įkliuvo į pilną didžrusių priklausomybę: Ukraina, Gudija, Kaukazu, Turkestanas. Kas gi tuomet koegzistencijos viliojančio šūkiu nepaisė, atgavo nepriklausomybę, kaip Suomija, Lenkija, Estija, Latvija, Lietuva. Tuo pat laiku kiti Rusijos revoliucioneriai, Esdekai ir Eserai, skilo šūkiu akivaizdoje ir žuvo! Juos pirmuosius pirm "buržujų", išnaikino bolševikiškoji čeka, nes jie buvo komunistams pavojingesni, dėl jų įtakos masių tarpe! Kerensko "demokratinė vyriausybė" irgi žuvo, nes nenorėjo bolševikams priešintis nors naikino bolševikų priešus—Kornilovą, Rodzianko ir kitus (ir atliko išdavikišką darbą—Red.). Britų Darbiečių kolaboracija pasibaigė darbiečių dideliai nenaudai (po I-jo karo). Prancūzų "Cartel des Gauches" bandymas atvedė Prancūziją į II-jo karo skandalinę pralaimėjimą, nes komunistinė propaganda, skatinama bei nevaržoma, ištvirkino karių drausmę ir norą priešintis, o tuo tarpu Molotovas su Ribbentropu dalino Europą. Bet ar išėjo naudon Hitleriui jo "Paktas" su Stalinu? Bandė koegzistuoti Roosveltas ir, laimėjęs karą, skandalingai prakišo taiką. Netoli nuėjo nuolaidus tuomet Churchillis. Teherenas, Jalta, Potsdamas! O kuo pasibaigė Benešo Masariko romanas su raudonaisiais? Kur jie dabar? Ar nesunaikinti?

Koegzistencininkų yra liūdnas likimas, nes jie visuomet bolševikams yra pavojingesni, negu aiškūs priešai. Įdomu, kaip iš praeities patyrimų politikai nesimoko: jau tiek buvo pavyz-

GINKLŲ INSTRUKTORIUS

KAZIMIERAS SEMENAVIČIUS

EDVARDAS ŠULAITIS

Šalia kitų sričių, lietuviai ir ginklų srityje senovėje nbuvo paskutinieji. Tai patvirtina senesnieji leidiniai, kurie pasako apie lietuvių pasižymėjimus šioje srityje.

Vienas iš tokių ginklų išradėjų yra buvęs Kazimieras Semenavičius, XVII amžiaus pradžioje parašęs veikalą apie raketas ir artileriją. Pilnas jo Amsterdame lotynų kalba išleisto (1650 m.) veikalo "Didžiojo artilerijos meno" pavadinimas skamba taip: "Artis Magnae Artilleriae, Pars Prima, Studio et Opera Casimiri Siemienowicz, Equitis Lithuani, olim Artilleriae Regni Poloniae Propraefecti, Amsterdami, apud Joanaem Jansonium, 1650". Šį veikalą sudaro 5 knygos, viso 305 psl., pailiustruoti 206 paties autoriaus nupieštais paveikslais.

Pirmoje knygoje yra rašoma apie patrankų kalibrą, jų konstrukciją bei pritaikymą. Čia taip pat suteikiama informacijų apie metalinių

lydinių sudarymo metodus, saikų ir matų vietetus ir svėrimo įrankius.

Antroje knygoje yra nagrinėjama parako ir kitų artilerijoje naudojamų medžiagų technologija. Trečioji knyga nagrinėja raketų konstrukciją, gamybą bei jų savybes. Ketvirtoje — aprašomi įvairūs sviediniai bei prietaisai pramogų tikslams, pvz. dirbtinės ugnys ir fejerverkai ir karo tikslams — granatos ir kt. Penktojoje knygoje nagrinėjami kariniai įrengimai, pirotechninės mašinos ir kt.

K. Semenavičiaus veikalas tais laikais buvo labai augštai vertinamas ir buvo išverstas į svarbiausias Europos kalbas. 1651 m. jis pasirodė prancūzų kalba, 1676 — vokiečių, 1729 — anglų. Tais pačiais metais jis buvo išverstas ir į danų kalbą.

Knygos autorius K. Semenavičius buvo bajoras, kilęs iš Žemaitijos. Veikalo titulinuose

džių koegzistencininkų nepasisekimų ir pražūties, o vis tik atsiranda naujų (pav. Nasseris, Kassimas ir kiti).

7. *Ypatingas šalto karo pavidalas.* Iki šiol aptarėme šaltą karą kurioj nors šaly, arba dviejų galiūnų susirėmime pasaulinėj plotmėj. Dabar įsivaizduokim, kad vienas galiūnų, parinkęs savo veiksmams šaltojo karo būdą, norėtų savo veiklą pagyvinti, kuriame nors krašte, bet neturi toj šaly stiprios bazės, tik užuomazgą, branduolį. Kaip jis tai darytų? (Neužmirškim, mes neteikiame receptų, kaip daryti, mes tik nagrinėjame ESAMĄ PADĖTĮ, taikomus būdus). šalto karo šalininkui, jo "aktyvistui" turi būti atsakymas. *Jis jieško atsakymo ir dėl to jį randa.* Jis yra itin veiklus ir čia yra iš jo pavojus kitiems, pasyviems, įvykių laukiantiems, besivėlkantiems užpakaly jų. Jam tarptautinė teisė ir jos normos yra niekis, jis nesiskaito su jomis ir jas taiko tik tiek kiek yra jam naudinga (Lenino šūkis: "Moralu yra tik tai, kas yra NAUDINGA PROLETARUI". Jis sukuria kitame krašte kokią betvarkę ir tuomet siunčia tenai "savanorius". Taip buvo Indonezijoje, Indo-

kinijoje, Korėjoj. Taip gali būt ir kitur. Taip bando daryti Fidel Castro Haiti saloje, Santo Domingo ir Panamos respublikose. Dabar raudonieji siunčia "kurdus", rusų vadovaujamaus(?) į Iraką. Raudonieji veda karą šukiais, etapais ir dalimis.

8. *Priemonės prieš šaltą karą.* Jų tarpe yra lygiai patrauklūs PRIEŠ-SŪKIAI. Labai gyvas dabar pasaulyje yra TAUTINIO Išsilaisvinimo šūkis. Kuomet Lietuva po I Pas. karo buvo priimta į Tautų Sąjungą, pastarojoje dalyvavo 52 nepriklausomos Tautos. Iš jų keletas NUSTOJO savo nepriklausomybės (vadinasi sumažino dalyvių skaičių). Dabar dar nevisos nepriklausomos valstybės yra priimtos į Suvienytų Tautų Organizaciją, o ten matom 81 dalyvį! Ką tai reiškia? Visos atgaunančios nepriklausomybę valstybės turi tautinį atspalvį. Nebėra naujų valstybių iš mišrių tautų (išskiriant gal būt Kiniją). Vadinasi, tautinio išsilaisvinimo pradas yra dabar tiek galingas, kad net galiūnai sugeba jį sulaikyti tik laikinai. TAUTINIS TVANAS KYLA. Tai yra galinga priemonė prieš vedamą komunistų šaltąjį karą.

ARTIS MAGNÆ ARTILLERIÆ PARS PRIMA.

Studio & operâ

CASIMIRI SIEMIENOWICZ
Equitis Lithuani,

Olim Artilleria Regni Polonia Proprefectus

A. O.

Įžanginis puslapis

Knygos dedikacija

SERENISSIMO ET POTENTISSIMO
PRINCIPI
DOMINO: DOMINO
LEOPOLDO
GUILHELMO
ARCHIDUCI AUSTRIÆ
DUCI BURGUNDIÆ. & C.
EPISCOPO ARGENTINENSI.
PASSAVIENSI, OLMUSENSI.
S. MARIÆ TEUTONICORUM
MAGNO MAGISTRO. & C.
REGIS CATHOLICI
IN BELGIO ET BURGUNDIA
VICARIO.
SUMMORUM IN ORBE IMPERATORUM
MAGNÆ PRORSAPIA:
MAIORUM SUORUM ET SUI PRÆCLARE GESTIS
INTER EUROPE PRINCIPES
EMINENTI:
HERCULI MARTIQUE GERMANO:
INTER ARMORUM STREPITUS, ET MACHINARUM
BELLICARUM FVLMIÑEOS MVGITVS
IMPERTERRITO
HEROI:
ARTIUM BONARUM MÆCENATI:
FORTI,PIO,FELICI,CLEMENTI,VICTORI,
TRIUMPHATORI.
Præmissio omnium prosperitatum, quas hu-
mana conditio vel optare, vel capere potest, voto,
HANC
ARTIS MAGNÆ
ARTILLERIÆ
PARTEM
MAGNI PRINCIPIS OCULIS
NON INDIGNUM OPUS

*Submissè dicat & offert: utque Sua Celsitudo in vultu, quo omnes honestos conatus excipere solet,
hunc quoque Laborem intueri, ac ut sub tanti Nominis clypeo malevolorum tela eo sa-
cillim depellat spernatque, seu instulam suam recipere dignetur,*

Humillimè orat
AUGUSTISSIMO PRINCIPI

Devotissimus
CASIMIRUS SIEMIENOWICZ
Equis Lithuanus

olim
Artillerie Regni Polon: Proprefectus

lapuose jis pats save vadina Lietuvos bajoru (riteriu) — “Eques Lithuanus”. Kad jis yra gyvenęs Lietuvoje ir Vilniuje, galima spręsti iš autoriaus minimų Lietuvoje ir Vilniuje vartotų matų ir saikų.

K. Semenavičius buvo gerokai išsilavinęs žmogus, gerai žinojęs senovės istoriją ir karo meno mokslus. Jis daug keliavo po svetimus kraštus: Belgiją, Reino provincijas, Austriją, Bavariją, Šveicariją ir Italiją. Olandijoje jis specializavosi artilerijos moksle.

Jis mirė po 1651 m., ir antroji jo veikalo dalis nebuvo išspausdinta. Rankraštis pradžioje buvo saugomas kunigaikščio Sanguškos bibliotekoje Liubertave (netoli Liublino), vėliau pateko į Zaluskio biblioteką Varšuvoje, o XIX amžiuje kartu su kitomis knygomis buvo atgabentas į Peterburgą.

Apie K. Semenavičių platesnį straipsnį paskelbė “Mokslo ir gyvenimo” žurnalo 1959 m. Nr. 5 (išeina Vilniuje), kur telpa nemaža nuotraukų iš augščiau minėtos knygos. Straipsnyje tarp kitko yra pažymima:

“Suprasdamas savo veikalo svarbumą, Semenavičius rašė jį lotynų kalba, kad Europos mokslininkai lengviau galėtų juo pasinaudoti. Jis daug nusipelnė mokslui todėl, kad neslėpė

K. Semenavičiaus knygos titulinis puslapis ➤

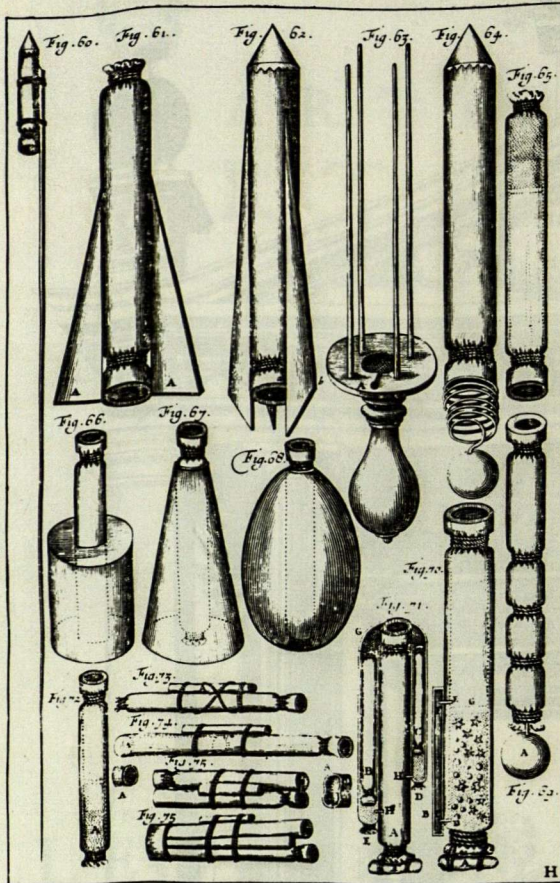
Per hanc
ad
Aurcam.

ARTIS MAGNE
ARTILLERIA
PARS PRIMA

CASIMIRO STEPHANO
Spons. Ludovico
Imp. Arch. Reg. Bohem. Formicae

Amstelredamum

apud IOANNEM IANSSONIUM A. M. D. C. L.

Raketų technika XVII a. K. Semenavičiaus knygos iliustracijų puslapis H.

savo išradimų, kaip kiti jo amžininkai. Semenavičiaus viešai paskelbtos technologinės formules buvo jo paties eksperimentų patvirtintos”.

Tame straipsnyje kiek plačiau yra sustota ties trečiąja Semenavičiaus knyga, kuri yra skirta raketų konstrukcijos ir gamybos klausimams. Apipasakojus apie knygos autoriaus išradimus raketų srityje, rašinys baigiamas tokiomis žodžiais:

“Kaip matome, Kazimieras Semenavičius daugiau kaip prieš tris šimtus metų kūrė raketų baterijas, daugiapakopes raketas, pritaikė raketoms stabilizatorius! Vien šie pasiekimai rodo, kad tai buvo tikrai talentingas mokslininkas ir išradėjas”.

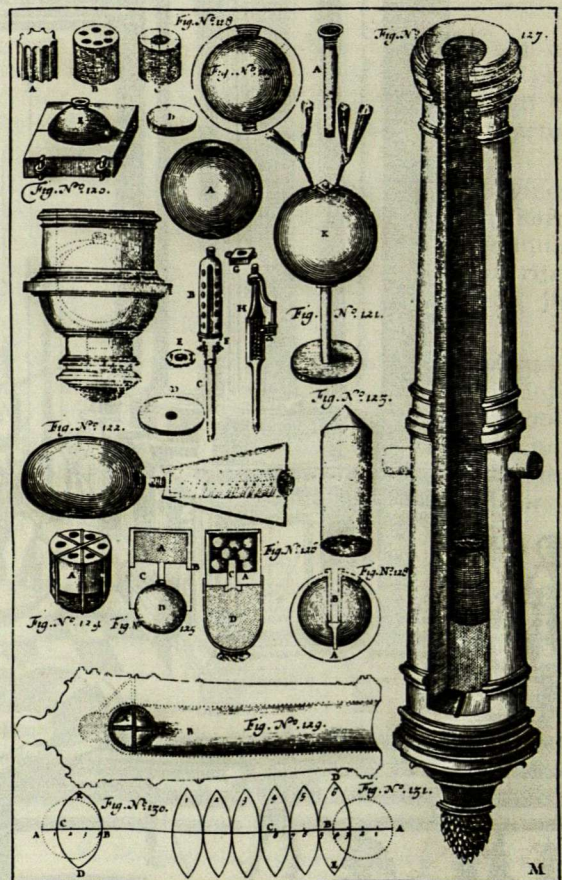
K. SEMENAVIČIAUS VEIKALO ANGLŲ KALBOS VERTIMO, IŠLEISTO 1729 M., TITULINIS LAPAS

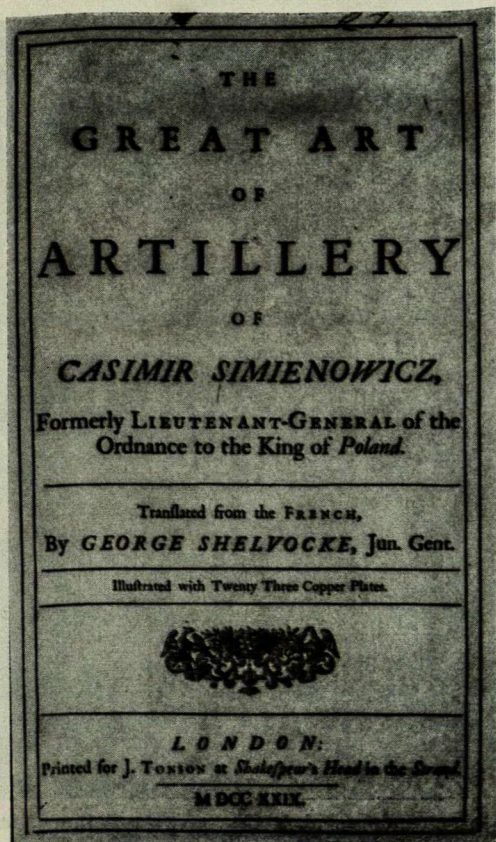
Ižangoje vertėjas sako: “Kadangi Kazimiero Semenavičiaus autoritetas anksčiau buvo ir dar dabar tebėra lyg šventas Pyrobolistų ir raketų darbuotojų tarpe; kas ypač aišku dar ir iš to, kad jis jau senai yra išverstas į žinomiausias Europos kalbas . . . priimta laikyti jį sveikų ir protingų Pyrobolistų tėvu.”

Kodėl vertėjas darė vertimą ne iš originalo, bet iš prancūzų kalbos vertimo, tarp kitko, jo žodžiais, labai prastai atlikto ir blogai išleisto? Jis paaiškina:

“Atsakydamas į šį klausimą turiu jums pasakyti, kad šito veikalo lotynų kalboje negalėjau gauti: ir toliau paaiškės, jog visai nekeista, kad yra toks jo trūkumas originalioje kalboje”. Mat kaip labai svarbus ir vertingas tai jis iš Lenkijos

Artilerijos pabūklų technika XVII a.; iliustracija psl. M.

Profesorui Pulkininkui K. OŽELIUI,
Vyčio Kryžiaus kavalieriui, L. V. S. "Ra-
movė" nariui mirus, jo žmonai Sofijai,
birutietei, sūnui Kazimieru, ramovėnui, ir
jo šeimai, dukterims: Sofijai ir Dalei ir jų
šeimoms ir kitiems mirusiojo giminėms,
liūdesio va'andoje nuoširdžią užuojautą
reiškia ir kartu liūdi

Lietuvių Veteranų Są-gos "Ramovė"
Centro ir Chicagos Skyriaus Valdybos

L. V. S. "Ramovė" New Yorko Skyr'aus
Pirmininką

plk. J. ŠLEPETĮ,
jo seseriai ADELEI ŠLEPETYTEI-
TAMOSIŪNIENEI mirus Lietuvoje, nuo-
širdžiai užjaučia

New Yorko Ramovėnai
ir KARYS

1960. II. 8 d.

valstybės ribų yra neišleidžiamas... "kaip neįver-
tinamas turtas."

K. Semenavičiaus titulas originale, Artillerie Regni polon: Propraefectus, anglų vertime Lieutenant-General of the Ordnance to the King of Poland, leidžia manyti jį buvus Lietuvos - Lenkijos valstybių Artilerijos inspektorium ar gal Ginklavimo viršininku.

Šito reto veikalo vieną egzempliorių, lotynų kalboje, turi įsigijusi KARIO redakcija ir numato padovanoti jį Lietuvos Laisvės Kovų Muzėjui Čikagoje.

V. Biržiškos PRAEITIES PABIROS jau baigtos spausdinti. Kai tik bus atsiimtos iš rišyklos, pirmieji gaus tie, kurie knygą užsisakė ir jau atsiskaitė.

K A R Y S

MIELI LIETUVIAI,

LITUANUS Žurnalui Remti Komitetas skelbia š. m. kovo mėnesį LITUANUS Žurnalo vėją mėnesiu, kurio metu bus telkiamos aukos šiam leidiniui paremti.

Komitetas kreipiasi į visą lietuvišką visuomenę ir maloniai prašo suprasti akademinio jaunimo norą dirbti Lietuvos naudai ir šį jo darbą auka paremti.

Lietuviško akademinio jaunimo vardu LITUANUS Žurnalui Remti Komitetas nuoširdžiai dėkoja visiems lietuviams už jų malonią paramą, kurios dėka tebus įmanomas šio Lietuvai prasmingo darbo tęsimas.

LITUANUS Žurnalui Remti Komitetas

V. Kamantas
J. Smetona
N. Kersnauskaitė
V. Kasperavičiūtė
R. Minkūnas
J. Gailiušytė
L. Ješmantaitė
Č. Melsbakas

Lietuvos policijos dalinys žygyje, 1942 m., kovų su raudonaisiais partizaniais metu. V. Augustino nuotr.

KAIP ŽUVO POLICIJOS PAREIGŪNAI

JONAS DAGELIS IR PRANAS MEINORIUS

TEODORAS PAPARTIS

Pavasaris baigė užlyginti paskutinius žiemos pėdsakus. Atšilo oras. Paukščiai giesmininkai suskrido iš visų šalių. Pati gamta, numetusi žiemos baltą apsiaustą, pradėjo puoštis įvairiaspalviais margumynais. Darželiuose alyvos, o soduose vyšnios, obelys ir kriaušės krovė pumpuro žiedus ir ruošėsi žydėjimui. 1943 pavasaris slinko gražiais Virvitės upės krantais. Gal tik vachm. Jonas Dagelis ir polic. Pranas Meinorius jauste nenujautė ir žinoti nežinojo, kad gražiausiame metų laikotarpyje banditų žiauri ranka išplėš jų jaunas gyvybes, o jų šeimoms, giminėms, artimiesiems, pažįstamiems ir Tryškių policijos nuovados pareigūnams atneš liūdėsio ir nusiminimo valandas.

Vachm. Jonas Dagelis ir polic. Pranas Mei-

orius abu buvo gimę Tryškių valsčiaus ribose ir abu buvo jau vedę. Jonas Dagelis turėjo sūnų ir dukrą. Jis ilgą laiką tarnavo Klaipėdos krašto pasienio policijoje vyr. policininku, ėjo sargybos viršininko pareigas. Buvo gana gabus, sumanus ir sąžiningas tarnautojas. Visuomet ir visada buvo atsidavęs savo pareigoms ir mokėjo tarnybos pareigas statyti augščiau savo asmeninių reikalų. Šeimoje buvo pavyzdingas ir tvarkingas tėvas. Savo kraštą mylėjo ir buvo pasiruošęs už jį aukotis. Su vietos gyventojais sugyveno gerai. Vokiečių okupacijos metu jis tarnavo Tryškių policijos nuovadoje vachmistro pareigose.

Polic. Pranas Meinorius buvo vedęs vos savaitę prieš žuvimą. Jis buvo įstojęs į policiją

vokiečių okupacijos metu. Kiek teko man jį pažinti, jis buvo sąžiningas pareigūnas. Vachm. Dagelis ir polic. Meinorius pavestas pareigas vokiečių okupacijos metu atlikinėdavo taip, kad nepažeistų savo tautos ir ūkininkų interesų.

1942 metų rudenį, mėnesio tikrai neprisimenu, Dagelis ir Meinorius, kartu grįždami iš tarnybos namo, pakelyje visai netikėtai ir nelauktai, sutiko Praną Gaudiešių, Tryškių valsč. gyventoją, kuris ką tai sunkokai ant nugaros nešė. Policijos pareigūnams kilo įtarimas ir jie nutarė pilietį Gaudiešių sustabdyti ir patikrinti jo nešamą ryšulį. Patikrinus paaiškėjo, kad Pranas Gaudiešius nešė maiše paslėptą bidoną, kuriame buvo 25 litrai naminės, ką tik padarytos degtinės, samagonu vadinamos.

Praną Gaudiešių ir jo nešamą ryšulį — naminę degtinę, policija sulaukė ir pristatė į policijos nuovadą surašyti protokolą. Čia, prie kviestinių, buvo patikrintas sulaukytas bidonas su samagonu. Bet galutinam įsitikinimui, skubos keliu, nedidelis kiekis sulaukytos naminės degtinės buvo pasiūstas į Šiaulių akcizo inspekciją padaryti analizą ir nustatyti samagono stiprumą. Akcizo inspekcija, patikrinus ir padarius analizą, nustatė, kad prisiūstas Tryškių policijos skystis yra tikrai namų darbo degtinė apie 60 proc. stiprumo. Apie tai Šiaulių akcizo inspekcija pranešė Tryškių policijos nuovadai. Po tokio neabejotino įsitikinimo policija surašė Pranui Gaudiešiui protokolą už gaminimą ir platinimą naminės degtinės ir iškėlė Papilės Apylinkės Teisme bylą.

Po bylos iškėlimo, praslinkus kuriam laikui, Papilės Apylinkės Teismas paskyrė bylos nagrinėjimo datą ir pašaukė liudininkus ir nusikaltėlių atvykti į teismą. Atvykus šaukiamiesiems į teismą ir prieš pradėdant bylą nagrinėti, teismas patikrino, ar visi šaukiamieji atvyko. Laike tikrinimo pasirodė, kad bylos dalyviai susirinko visi. Bylos procesui prasidėjus, kaltinamasis laikėsi ramiai ir tvarkingai. Nebaugus bylos nagrinėjimo, teismas padarė pertrauką. Po pertraukos byla buvo nagrinėjama toliau. Tačiau kaltinamojo Prano Gaudiešiaus teismo salėje jau nebesimatė. Paaiškėjo, kad kaltinamasis, pasinaudojęs bylos pertrauka, pasišalinęs iš teismo salės, nes jisai nebuvo sulaukytas. Po pasiūstinimo kaltinamasis daugiau į teismo salę nesugrįžo. Nesant teismo posėdyje kaltinamojo ir nežinant pasiūstinimo priežasties, teisėjui nieko kito nebeliko, kaip tik nutraukti bylos nagrinėjimą, ir, bylą atidėjus, imtis žygių išaiškinti kaltinamojo pasiūstinimo priežastį.

Po šito įvykio Papilės Apylinkės Teismas skubiai raštu pranešė Tryškių policijos nuova-

dai, prašydamas Tryškių policijos imtis žygių sulaukyti savavališkai iš teismo salės pasiūstinusį Praną Gaudiešių.

Kaltinamasis, Pranas Gaudiešius, tiesiai namo nevyko, bet kurį laiką slaptėsi pas kaimynus, stebėdamas ir rinkdamas žinias, ar jį policija jieskos. Pradėjus policijai tikrinti Gaudiešiaus gyvenamąją vietą, jo žmona, vaikai ir kaimynai jam apie tai pranešė. Jis, matydamas, kad savo namuose ir pas kaimynus išsislapstyti negalės, visai pasišalinęs iš gyvenamos vietos į Tryškių valsčiaus miškus.

Miške jis susipažino su pabėgusiais iš stovyklų ir ten besislapstančiais rusų karo belaisviais ir taip pradėjo naują miško paukščio gyvenimą. Kiek vėliau, prie tos pat grupės prisidėjo teismo pajieškomas Staškauskas, vardo neprisimenu, gyvenęs Tryškių valsč., Kairiškių km. Rusų karo belaisviai, pabėgę iš vokiečių karo stovyklų, mielai tuos du vyrus priėmė į savo tarpą ir įkinkė juos į pragaištingą darbą. Pirmiausia Gaudiešių ir Staškauską paskyrė prie maisto tiekimo bei aprūpinimo vežimo, maitinti rusų belaisvius. Vėliau jie turėjo rūpintis saugių užėigų suradimu. Turėjo vykdyti žinių rinkimą ir net likviduotinių asmenų sąrašus sudarinėti. Kada rusų karo belaisviai tikrai įsitikino, kad Gaudiešius ir Staškauskas nėra jų priešai, bet tikri draugai, tuomet jiems viską patikėjo ir už visą jų judošišką, darbą juodu gavo iš rusų karo belaisvių po rusišką karišką šautuvą ir šovinių.

Taip slinko dienos ir savaitės. Gaudiešius ir Staškauskas gyveno kartu su rusų karo belaisviais miškuose, kur varė bei dirbo pragaištingą darbą apylinkės ūkininkų tarpe. Pagaliau atėjo laikas, ir Papilės apylinkės teismas paskyrė terminą kaltinamojo Gaudiešiaus bylai nagrinėti. Bylos dalyviai gavo šaukimus. Prano Gaudiešiaus šaukimas buvo įteiktas jo žmonai. Žmona surado būdą ir galimybę pranešti savo vyrui apie gautą teismo šaukimą. Gavęs iš žmonos žinių, Gaudiešius kartu sužinojo ir apie į teismą vykimo datą. Tada Gaudiešius kartu su Staškausku, pritariant ir padėdant rusų karo belaisviams, pradėjo austi planus, kaip čia atkeršijus policijos pareigūnams, o ypač tiems, kurie sulaukė jį su namine degtine ir surašė jam protokolą.

Kaip vėliau buvo tikrai nustatyta iš jų veiksmų, jie visi nutarė, kada policijos pareigūnai, Jonas Dagelis ir Pranas Meinorius, vyks į Papilės apylinkės teismą, pastatyti jiems ant kelio ginkluotus pasalus ir juos nužudyti.

Vykstant Dageliui ir Meinoriui į Papilės

MOGILIONAI

J. VEGELIS

Po 1905 metų revoliucijos Rusijoje, žymiai sustiprėjo Lietuvos tautinis ir kultūrinis atgimimas; lietuviai pradėjo laisviau visur judėti. Tuomet, plačiai visiems žinomas kun. Tumas-Vaižgantas, vieno iš ištremtųjų kunigų kviečiamas, aplankė jį Mogileve. Tan jis sužinojo, kad toje apylinkėje ir toliau į rytus, yra daug lietuvių. Čia gyvenančių iš labai senų laikų.

Jis labai tuo susidomėjo ir gavęs gerą pagalbą važiavo į rytus, lankydamas tokius lietuvius. Vieni aplankyti, nurodydavo kur gyvena daugiau lietuvių. Ir taip jis pasiekė Rūslovį, o iš ten net Balvos upę. Aplankytųjų šeimų senesnieji dar kalbėjo lietuviškai. Buvo ir tokių, kurių vaikai buvo išėję mokslus ir turėjo Rusijoje tarnybas. Net keletas buvo karininkais caro gvardijoje.

Dalis tų lietuvių labai jautriai atsiliepė į lietuviybę ir keletas po to laikė pažintį ir ryšį su Tumu. O gi jo žodžių įtaką į žmogų senesnieji visi gerai atsimeiname. Tokiu būdu, Mogilevo - Kalūgos krašte, tarp dar nenutautėjusių lietuvių prasidėjo atgimimas.

Visa tai man teko girdėti, kai kun. Tumas kalbėjosi su savo draugu (eksklieriku) Antanu Zove Kamajuose.

Vėliau, jau 1910-13 m., skirstant Lietuvos kaimus į vienkiemius, pagal naują Rusijos žemėtvarkos įstatymą, man teko sutikti jau

girdėtų mogilionų Kelmės, Kražių, Skaudvilės ir Eržvilko apylinkėse. 1913 m. iš skirstomo Getkančių kaimo buvau iššauktas į Kelmę, kur Kauno gubernorius Griazevas su žemės tvarkomųjų komisijų viršininku Rindinu darė matininkų darbų patikrinimą. Užklausus Rindiną, kaip čia tie mogilionai atsirado ir kaip žiūrėti į jų teises į žemės nuosavybę, jis atsakė: "Tie lietuviai atkelti iš Mogilevo gubernijos, Jų teisės į nuosavybę eina pagal notarinius aktus". O Griazevas pridėjo: "Jiems bus maloniau (!) gyventi čia savųjų tarpe".

Matininkas revizorius Satkevičius po to man dar smulkiai paaiškino. Sako, Rusijos Valstybės Dūmoje Lietuvos atstovas Kubilius savo kalboje pastebėjęs, kad Lietuva nesibaigia dabartinėmis Kauno, Vilniaus ir Suvalkų gubernijomis, o kad lietuviai iš seno gyvena dar ir Gardino, Minsko ir Mogilevo gubernijose. Rusų valdžia tuo labai susidomėjusi ir matomai nusprendė lietuvius iš Mogilevo Kalūgos ruožo iškelti. Surusėjusius paliko.

Likimo buvo lemta man ir pačiam susipažinti su mogilionų kraštu. 1915 m. spalio - lapkričio mėn., mobilizuojant rusų kariuomenei arklus, teko pagyventi Spas Demensk dvare, Kalūgos krašte. Daugelio dvarų ir didžiausių plotų miškų bei laukų savininkė A. P. Fiurst (vyras užkurys, vokietis) buvo labai išmoksinta, aristokratiška, kunigaikščių kilmės moteris. Ji nupasakojo, kad dar prieš 500 metų tą kraštą valdė lietuviai. Smolenske jie pastatę stiprią pilį, kurios sienų mūrai ir dabar tebėra. Ten gyvenę Lietuvos kunigaikštis Al-

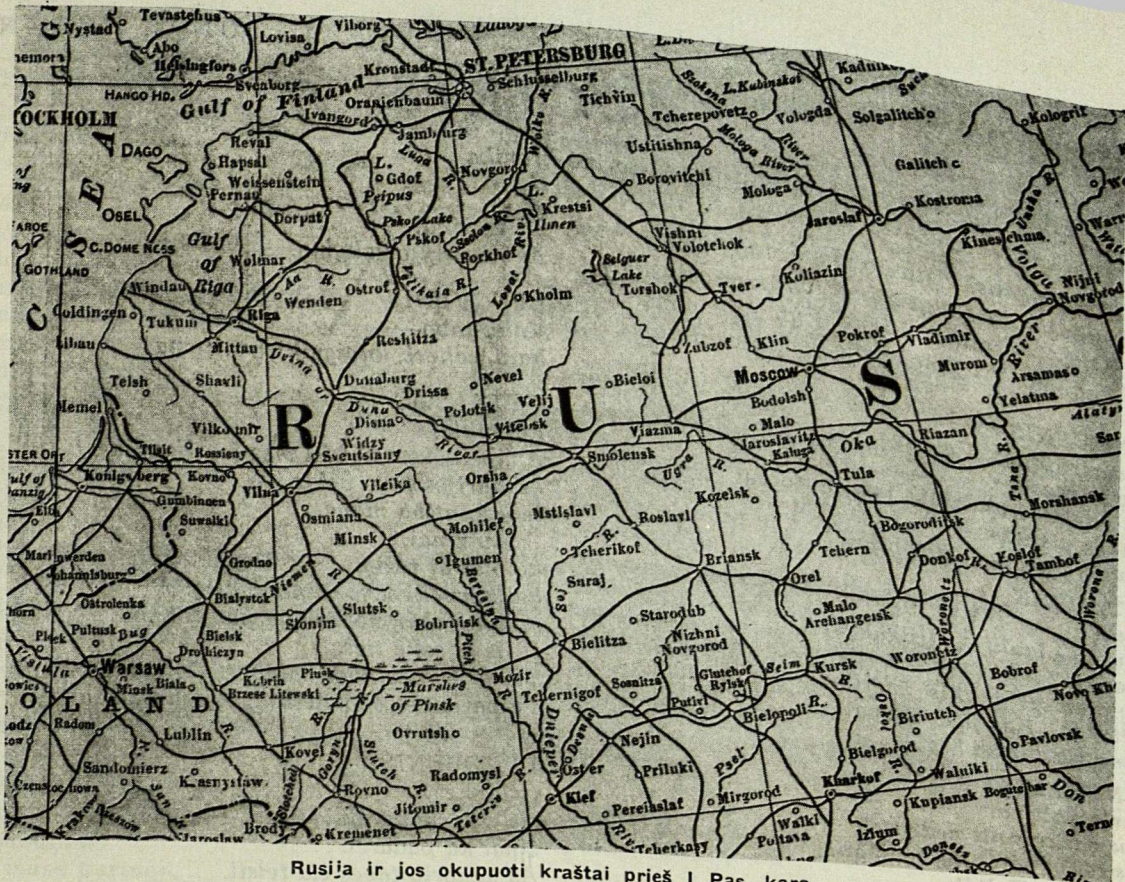
apylinkės teismą, ginkluoti banditai Gaudiešius ir Staškauskas pasislėpė apie 8 km. nuo Papišės, prie kelio miškelyje. Policijos pareigūnai į teismą vyko dviračiais. Vos tik jiems pasirodžius ir prisiartinus prie banditų pasalų, iš miško pasipylė šūviai. Abu policijos pareigūnai krito vietoje.

Tryškių policijos nuovadoje netrukus buvo gauta žinia, kad vachm. Jonas Dagelis ir policininkas Pranas Meinorius yra nušauti ant vieškelio miškelyje Tryškiai - Papišė. Tuoj pat iš Tryškių policijos nuovados buvo pasiųstas vežimas su stipriu policijos patruliu apžiūrėti ir paimti žuvusių kūnus. Atvykęs policijos patrulis įvykio vieton rado: vachm. Jonas Dagelis gulėjo vienoje kelio pusėje griovyje, o polic. Pranas Meinorius gulėjo kitoje kelio pusėje griovyje. Iš abiejų žuvusių buvo paimti ginklai, asmens policijos pažymėjimai ir nuauti batai. Policijos pareigūnų lavonai buvo atvežti į Tryškis ir čia Kuršėnų apylinkės tardytojas,

su Tryškių miestelio gydytoju, padarė smulkų lavonų apžiūrėjimą ir skrodimą. Buvo rasta ir nustatyta, kad kiekviename kūne buvo po du šūviu, iš kurių vienas buvo šautas iš toliau, o kitas visiškai iš arti, nes prie šūvio žaizdos rasta nesudegusio parako dalelių. Pirmieji šūviai buvę ne mirtini, tik antrieji. Žaizdos padarytos iš kariško šautuvo.

Žuvusieji buvo pašarvoti ir palaidoti Tryškių kapinėse. Laike laidotuvių buvo susirinkusi nemaža žmonių minia, kuri atidavė savo mellems gynėjams ir saugotojams paskutinę pagarbą.

Kiek vėliau, Pranas Gaudiešius buvo policijos užkluptas besislapstant miške ir susišaudymo metu jis buvo nušautas vietoje. Pas jį buvo rasta a.a. vachm. Jono Dagelio asmens tarnybos liudijimas, ginklas ir batai. Taip banditas Gaudiešius ir mirė negarbinga mirtimi, o banditas Staškauskas liko nesulaikytas, koks jį likimas ištiko, dar nežinia.

Rusija ir jos okupuoti kraštai prieš I Pas. karą

girdas. Desnos ir Ugrės aukštupių laisvą sritį Smolensko — Mogilevo — Kalūgos trikampyje jis buvo pavedęs valdyti jo karvedžiui Mantvilui, kuris šituose platuose apgyvendinęs labai daug lietuvių karių šeimų.

Sako, kad ir dabar yra kaimas Mantvilino, o plačioje apylinkėje dar galima surasti net keletą šimtų šeimų, nors jau apirusių lietuvių. Pasisakė, kad jos giminė tikrai paeina iš protėvių lietuvių. Parodė ir keletą jų senų paveikslų lietuvių karių aprangoje. Ir dabar labai didžiavosi, kad jos giminaičiai tarnauja imperatoriaus leibgvardijos lietuvių pulke. Jos rūmų dideliame archyve buvo nepaprastai daug senų istorinių raštų, laiškų ir dokumentų, kurių daugelis lieti istorinę Lietuvą...

Sujdomintas tais pasakojimais, pradėjau įieškoti lietuvių. Ir tikrai radau keletą lietuviškų pavardžių arklus pristačiusių žmonių sąrašė. Be to, netoli dvaro, spirito varykloje, buvo chemikas Gintilin (Gintyla), o miškų urėdas — Tauras - Smolenskij buvo išdidus, stambaus ūgio lietuvis. Jis pats didžiavosi lietuviška kilme ir pasakojo, kad jo šėnelis dar gerai

kalbėjo lietuviškai. Gimęs jis esąs Mantvilino lietuvių kaime.

Dar pasakojo jis, kad jo tėvas jam mažam pasakojęs, kad netoli esantis miestas Ielnia seniau vadinosi Elnias. Ten buvusi sena, akmenų mūro, dar lietuvių statyta, sargybinė pilis, kurios pamatai ir dabar tebesą. Ir jos vardas buvęs Elnias. Kartą urėdas Tauras suruošė medžioklę ir ta proga parodė miške eigulio sodybą, kur turėjau malonesnę kaip medžioklę proga pakalbėti su senu viršila, tada eiguliu Kibartu, lietuviškai.

Rašant apie šią Mogilevo — Kalūgos sritį, reikia pastebėti, kad keletas atskirų lietuviškų kaimų dar buvo prie Volgos upės, kaip Čiornaja Padina ir kt. Bet ten gyveno susimėtę lietuviai, kurie rusų valdžios buvo išstremti iš Lietuvos po 1863 metų Lenkijos ir Lietuvos sukilimo prieš Rusiją. Iš šitų kaimų daug lietuvių grįžo į savo tėvynę po 1917 m. Rusijos revoliucijos...

Parašęs nors trumpai apie moglionus, norėčiau, kad kas atsilieptų su gausesnėmis žiniomis. Lenkuose "mogiliany" turėjo kitą istoriją.

ŽALGIRIS

Istorinė kronika

Trakų pilis. Vytauto menė. 1405 metai.
Vytautas — Didysis Lietuvos kunigaikštis.
Ona — kunigaikštienė, Vytauto žmona.
Lengvenis — Smolensko žemių valdytojas.

LENGVENIS

Tu susirūpinęs, Valdove,
kaip ir mes —
Kai nekantraudami jau pusdienį išlaukėm,
o tavęs vis nēr —
Mums į akis pažvelgt bijai?

VYTAUTAS

Lauk!
Visus jus lauk! . . . (išlaukęs)
Bijau?! . . .
Žvelgiau aš į akis žvėrimis — nepabūgau. . .
O čia? . . . Kas jūs? Tarnai!
Mano tik tarnai! . . .

LENGVENIS

Kurie kaltina,
o tu pasiteisinti nedrįsti!
Nes tokio nėra, kunigaikšti!
Tik kaltė! Kaltė!
Garbėtroškos kaltė!

VYTAUTAS

Nutilk! Pakarti liepsiu!
Pienuotos tavo lūpos dar,
kad kaltinti galėtum tu mane, varly!

LENGVENIS

Matyt aš vyras, kunigaikšti —
atlaikiau gi smūgį . . .
Žandai dar dega, bet tai niekis . . .
Smagi ranka!

Ir plaštaka, kaip plienas . . .

Skelk ir vėl! —

Bet atsakymą turi man duoti
kol gyvas tebėsu. . .

VYTAUTAS

Atsakymą?!
Ir tai bus viskas? . . .
To pakaks visom gudriom
pilies galvom?
Taip manot — taip norit!
Ir aš senis nepatenkinu jūsų užgaidų?
Cha-cha-cha . . .
Kvailybė!
Tušti žodžiai. Plepalai.
Ir ar tu žinai, Lengveni.
O . . . žarija tebedega dar žandas. . .

Ar tu žinai—
Aš neturiu atsakymo!

LENGVENIS

Valia tavo —
kaip įsakysi, kunigaikšti. . . (eina)

VYTAUTAS

Palauk!
Atsipeikėkim abudu mes (susijaudinęs)
. . . žarijos tavo veide
tebesiuntina mane. . .
Ar tu žinai,
kaip širdį režia,
kai karvedį savo mylimiausią
apkūlęs akių nebežinau kur dėt. . .
O jis gi sakė tiesą!
Tiesą! — Lietuvos valdove, Vytautai —
Tu pardavei Žemaičius! . . . (sukniuba ant
skobnies)

LENGVENIS

(išlaukęs)
Atleisk man, kunigaikšti —
žinai ką padarei. . .
Aš nenoriu tavęs čia teisti. . .
Akyse mano
tu liksi amžinai šviesus.
Ir žarijos tos, žanduos manuos įkaitusios
atpirks kaltes.
Ir prieš tave, Valdove —
už mano žodį lakų ir . . .
Aš prisiekiu! Atgausim,
kad ir kapuos tau esant —
Lietuvai Žemaičių šali! (nori eit)

VYTAUTAS

Lengveni! Abu mes!
Abu. Visi!
Ir pamatysi! Nebėr ko laukt ir atidėt —
Į darbą šventą, kaip ugnelė aukure. . .
Atleisk man. . . (suėmęs Lengvenį už pečių)
Pasakyk — aš ateinu
Atsakymą radau! . . .
(Kunigaikštienė Ona pasirodo už užuolaidos)

ONA

(Lengveniui išėjus)
Tu manai?

VYTAUTAS

Tu girdėjai? . . .
Sekioji mane, kunigaikštienė! . . .

ONA
Ne. Aš tik klausausi.
Ir aš tau netrukdu.
Bet...

VYTAUTAS
Kas? Sakys?

ONA
Nepatarčiau tau, kunigaikšti
karščiuiotis
ir savo plaštakos ugnį
bandyt jaunos veiduos...
Jie žydi.
Užgauti gi vysta...

VYTAUTAS
Aš...

ONA
Aš žinau...
Tu neprivalai būti įsakomas,
nes tik tavo vieno valia įsakinėt.
Taip dera Lietuvos Kunigaikščiui Didžiajam...
Tik įsakyti, kad valdinys būtų rykštėmis
nuplaktas už nepaklusnumą.
Taip, kaip aš. Pameni?...
Kai Jogaila
Kunigaikščiū buvo Lietuvos...

VYTAUTAS
Kunigaikštiene...

ONA
(susijaudinus)
O tu mane įtarinėji...

VYTAUTAS
(glausdamas)
O atleisk man,
mano brangioji...
Aš nebežinau iš viso kas man daros.
Užuomarša,
pavydas,
ar garbė
man temdo protą...
Atleisk man.
Aš klydau...

Tespindi tavo akys vėl
valdoviška ugnim.
Kerėk mane
ir išgelbėk, kad nori —
Tavo vyras klauso...

ONA
Tu nesi reikalingas patarimo.
Tu žinai ką tu darai.
Ir kito kelio nėra...
Bet tai šventvagiška, Aleksandrai!
O už tai tau vien Vytauto vardas tinka,
nes tu prisieki...
širdy juokies...
Tu atiduodi, nes žinai, kad atsiimsi —
kai išeities kitos prispirtas neturi,

o aš nusidedu drauge, nes aš žinau ir tyliu...
Klaiki moters dalia...
Vyras,
duktė,

o Dievo Didžiojo akyse
melagė ir nusidėjėlė...
VYTAUTAS
Tu painioji bereikalingai
save, Dievą ir valstybę.
Garbinki, tikėki Dievui,
bet mano reikalus palik jau man...
Nesiimk kaltės,
aš savo paklydimus
pats išsipirksiu prieš Praamžių...

ONA
Tu burnoji
šventojo vardą nešiodamas...

VYTAUTAS
Šventasis vardas paimtas iš knygų
aš krikštytas tuo vardu esu,
bet mane gyva matai tik Vytautą
ir nieko daugiau.
Aš tikiu, kad vardas tas geras tiek Praamžiui,
kiek ir Amžinajam...

ONA
Tą aš žinau...
Už tai aš ir kenčiu...

VYTAUTAS
Palaimos susilauksi...

ONA
Už melą?

VYTAUTAS
Už tiesą.
Už metų ar kitų jie bus nubausti visi,
kurie man šventas girias kapojo...
(išlaukęs)
Jie mane prirėmė,
širdį iš krūtinės plėšė.
Ir tai darė Ganytojo vardu.
Ir tarė man, kad avys esam Jo avidei lygios
visos...

O kaip žibėjo akys jų,
kai išplėšė Žemaičius!
Prakeita groboniškoji padermė,
vardan teisioto žemėje išgalėjus!
Bet patikėk man,
ateis dinea.
Ateis!
Nebeužstos šventieji angelai velnių.
Prisiekiu!

Už tad atsakymą radau... (išeina).
ONA
(likusi)
Palaimink, Viešpatie,
ir pasigailėk...

(Bus daugiau)

LAKVĖRĖS MIŠKŲ VILKAS

Paruošė V. ŠVENTORAITIS

(Tąsa)

Prie miško upelio sutikome vyrą, kuris ženklų mus pašaukė. Tai buvo mūsų naujas vadovas. Jis pranešė, kad dar neseniai buvęs kaimė ir matęs Tepomės namuose šviesą.

—Jis jau bus nuėjęs gulti, tai dar geriau, —tarė Havistas ir jo balsas suvirpėjo ne iš kaimės, bet dėl įtempimo. Kirvis jau buvo įkirstas į medį.

O dar dieną mudu su Usveliu abejojome ar Havistas galėtų užmušti žmogų. Jis buvo daugiau panašus į gerą šeimos tėvą, ar kokią profesorių.

—Taip būtų buvę, jei mes gyventume senuosius laikus,—sakė Usvelis. — Aš rausčiau savo dirvą, o tu savo. Bet laikai pasikeitė, pasiuto, taigi ir mes turime siusti, nes esame verčiami. Kas liečia vadą, tu dar jį pažinsi.

Mes išlindome iš pelkių ir atsidūrėme prieš akmeninę tvorą, kurią, pasispyrę, peršokome ir atsidūrėme sename, apleistame parke. Ant takų ir net ant suolų žėlė žolė, gulėjo audros išversti medžiai. Ant stulpų stovėjo stovylos nudaužytom galvom. Tie kurie čia kadaise gyveno, greičiausia, jau buvo nebegyvi.

Anapus tvoros, už kokios 50 žingsnių stovėjo Tepomės trobelė, pro aprūdijusius geležinius vartus ji gerai matėsi. Keleta minučių Havistas ją stebėjo ir kiekvienam paskirstė vietą, kad saugotų kiekvieną langą. Kasikas ir aš gavome duris. Kai perlipę tvorą pradėjome slinkti, kažkur sulijo šuo.

—Ar Tepomė turi šunį? — užklausė Havistas.

Vadovas tik patraukė pečius; — gal jis ir pasirūpino?

—Tada greitai, nes jis paspruks, — šūktelėjo Havistas.

Skubiai perbėgome darželį prie trobelės. Aš pribėgau prie lango, Kasikas prie durų. Subildėjo smūgiai į duris. Tačiau viduje viešpatavo mirtina tylą. Ar tik pavojų pajutęs Tepomė nepaspruko? Kaimynystėje pradėjo siusti šuo, bet trobelėje niekas nepajudėjo. Kasikas priėjo prie manęs:

—Duok vieną granatą, greitai.

—Pasiutote, visą kaimą ant kojų pastatysite,—tariau ir padaviau jam granatą. Truko tik minutė, staiga baisus sprogimas sudrebino tylą. Durys suskilo ir subyrėjo, per stogą išsiveržė dūmai.

—Francai,—pašaukė iš priekio. Apibėgau namą ir per suskaldytas duris įlindau vidun. Priekyje sutikau išiutusį Havistą.

—Trys dar šiltos lovos, jis turi būti čia, kratyti! Viską išjieškoti!

Pagaliau iš kameros išlindo Kasikas tempdamas seną Tepomės motiną ir jo jauną seserį: —Spintoje jas suradau,—parodė link kameros.

Atrodė, jog buvo nepatogu tokiose apstovose surasti moteris. Havistas pradėjo jas klausinėti:

—Kur jis, kur tas niekšas? —Jis rėkė kaip išiutęs žvėris. Bet moterys nieko nesakė, tylėjo kaip žemė, tik jų akys išdavė—jis turėjo slėptis kažkur namuose. Havistas lakstė po kambarius išiutęs ir viską stumdydamas.

—Uždegsime šitą lūšną, tada jis ir pats išlys.

—Palauk, vade,—lėtai ištare Raudas ir pašaukė mane. Abu sudėję pečius palengva pastūmėm į šalį ažuolinę spintą. Havistas priėjo su žvake iš kameros.

—Pašviesk, vade, čia,—ir mes visi pažvelgėme žemyn. Po spinta asloje matėsi keturkampė duobė iš kurios kyšojo šiaudai ir kojos su batais.

—Išvesk moteris iš čia,—paliepė Havistas.

Kasikas įstūmė jas į virtuvę ir užtrenkė duris, kad taip nešauktų. Pagaliau spintą nustumėm visai į šalį, taip, kad Tepomė galėtų išlipti iš duobės. Jo veidas buvo kaip kreidinis, jis visas drebėjo.

—Eik laukan,—paliepė Havistas ir išstūmė jį už pečių laukan. Pamojus Havistui, išėjau ir aš. Naktis buvo vėl tyli, net šunes kaimė buvo nutilę. Juos žmonės dažnai sukišdavo užpečkėn, pajute, kad ne ruskiai, bet miško bro-

liai veikia. O šitas niekšas jau buvo senai žmonių keikiamas, kad pagaliau miškinio ranka jį pačiuptų už gerklės. Naktis buvo šilta. Tik mano draugų Brandto ir Jono žudikas drebėjo.

—Kaip ten buvo, ar jie nepaleido Joną bėgti?—paklausė Havistas.

—Jis turėjo bėgti, vade,—pasakiau. Jis paėjo Tepomei per petį lyg ir draugiškai:

—Bėk, broleli, dėl savo gyvybės, bėk!

Tepomė sužiūro netikėdamas: — Vade murėjo jis, —ak, vade, pasigailėk.

—Bėk sakau tau,—kirto kaip botagu Havistas. Šnipelio akys sublizgėjo, jose kilo viltis. Jo kūnas palinko lyg norėdamas šokti per mūrą, bet, staiga, metėsi kairėn, čia pat už kampo. Du, trys žingsniai ir jo ranka jau siekė kitą kampa. Staiga serija automato šūvių sudrioskė naktį ir sekančiame žingsnyje jį nukirto. Jo galva nusviro ir visas kūnas sudribo žemėn. Vadas priėjęs pasižiūrėjo ir palingavo galva. Iš trobos išėjo Kasikas.

—Vade, ką darysime su moterimis?— Havisto veidas buvo peleninis, pasikeitęs, lyg šūviai būtų jam metų pridėję. Jis keistai pažiūrėjo.

—Taip, vade,—atsakė Kasikas, nors tas neįtarė nė žodžio. Kasikas grįžo triobon, pamatė jį iš aulo ištraukiant kaž ką blizgančio. Aš žinojau, kad šiam nakties žygiui jokių liudininkų neturi likti.

V

Vidurnaktį turėjo atskristi lėktuvas. Iš Tudulinnos dar iš ryto pranešė; jie turėjo ryšį su pajūriu, o iš ten ir su užjūriu—užsieniais. Iš kur lėktuvas pakils niekas nežinojo, spėliojom, gal iš Suomijos, ar Švedijos, gal net iš Anglijos ar Amerikos? Faktinai mums buvo vistiek. Svarbiausia, kad jis atskris ir numes mums šaudmenų, kurių taip trūko. Be to, turėjome gauti prašomą anodo bateriją, reikalingą mūsų priimtuvui.

Havistas kažką paslapčiomis planavo. Pasukinėmis dienomis jis su Usveliu, savo dešine ranka, sakytum savo štabo viršininku, dažnai kur tai išjodavo. Sužinojom, kad pietiniame Peipuso krante, pelkėse veikia didelė partizanų grupė.

Kai jiedu grįždavo, būdavo dar tylesni ir paslaptingesni. Į visus klausimus Usvelis atsakydavo tik pečių trukčiojimu. Ką jie planuoja? Gal mėgina sujungti mažas išsibarsčiusias partizanų grupeles? Per radio atėjo žinios iš Lietuvos kad ten Milkeraitis su savo vyrais paleido į orą vieną stipriai rusų saugomą svarbų geležinkelio tiltą. Gal ir Havistas ką nors pana-

šaus planuoja, kad sprogimo aidas pasklistų po visą kraštą? Mes degėme nekantrumu ir nežinia.

Miške mūsų gyvenimas vyko kaip vykęs. Ant laužo garuodavo dūmais kvepianti sriuba. Per radio klausėmės švedų, suomių, rusų, net ir vokiečių kalba pranešimų ir tada mus pagaudavo optimizmo nauja viltis.

Usvelio žmona jau buvo senai grįžusi namon, per ją pasiunčiau senutei Vilbere žinią apie save. Dabar atvykdavo kitos žmonos, net merginos iš kaimų, jieškodamos savų pažįstamų. Kiti pradėjo juokauti, kad reikėtų pastatyti svečiams viešbutį.

Per Tudulinnos grupę gavome du lengvus prancūziškus kulkosvaidžius ir keleta lėkštinių minų, jomis užminavome taką. Iš trijų pusių mūsų stovyklą supo pelkės ir ją pasiekti buvo galima tik tuo taku. Vienas iš kulkosvaidžių nuolat buvo parengtyje.

Po to sekmingo mūsų naktinio žygio, atsirado maži trukdymai. Radusi Tepomės ir jo šeimos lavonus, milicija įsiuto ir puolė Paasvere stovyklą, bet jų maža grupė sugebėjo atsipalaiduoti. Po kautynių ji turėjo jieškotis naujos būstinės, nes senoji buvo milicijos sudeginta. Iš Tudulinnos pranešė, kad ten vedant rusų viršilai milicijos būrį iš kokių 25 vyrų juos užklupo partizanai ir dalį jų, vieną po kito, išskynė, kitus gi apsūpę prigirdė. Visą naktį pelkėse sklido riksmi, kurie tik paryčiais nutilo.

Daugelį dar kartų naktimis žygiavome naikindami šnipus ir išdavikus apylinkių ūkininkų padedami.

VI.

Atėjo šviesi naktis ir išplaukė mėnesiena. Vakare jau buvo pakilęs vėjas. Du vyrai nuvyko į miško garažą ir atsigabeno du bakus benzino, kad ant laužo užpiltų, kai tik išgirsime lėktuvo užimą. Lėktuvas turėjo aiškiai matyti išmetimo vietą. Garažu vadinome lentinę pašiūrę pamiškėje, joje turėjome paslėptus du rusiškus motociklus ir Moskovič sunkvežimį. Visi jie buvo pagrobti kartu su didele atsarga benzino per rusų sandėlių užpuolimą Vésenberge. Havistas liepė išduoti vyrams degtinės. Mes visi sėdėjome apie laužą. Havistas sėdėjo ant akmens, užsimėtęs kada tai buvusį gerą palatą, užsimovęs kailinę kepurę, jis atrodė lyg vyskupas savo soste.

Jis kalbėjo žemu, švelniu balsu, lyg pats su savim. Ką jis pasakojo tai buvo mažos, gal milijono galvų tautos tragedija. Ji šimtmečiais kovojo dėl laisvės ir tik neseniai tą trokštamą laisvę išvydo ir tai tik tokiam trumpam laikui:

—Pirmiausiai mus užgriuvo vokiečiai, ordino riteriai buvo 200 metų mūsų viešpačiai. Po jų švedai, vėliau atsigrūdo rusai, kad dar 200 metų slėgtų mus savo letena. Tik trumpai, vos 22 metu mes gavome atsikvėpti, laisvės paragauti, kad svetimųjų replės mus ir vėl už gerklės smaugtų. Iš visų—rusai žiauriausi. Vokiečiai atnešė nors trupinius kultūros, miestus pastatė, gi ruskiai viską išplėšė, turta atėmė ir dar ištrėmė. Bolševizmas tai smūgis žmogiškumui tiesiai į veidą. —Jis atsisuko į Usvelį,—tavo tėvas nuo seno gyveno savo ūkyje ir po jo tu turėjai paveldėti. Bet tavo tėvą jie apšaukė išnaudotoju. Ką gi jis išnaudojo? Savo paties jėgas ir sveikatą! Už tat jam užkrovė keturgubas pyliavas, kurias išpilti turi griebtis juodosios rinkos. Kai jau prikankina, bet žmogus dar vis nenori gyvas pasiduoti ir eiti kolchozan, tada tave išlupa iš tavo žemės ir ištrėmia visus, sugaudytus kaip kokius gyvulius, į Sibirą. —Parodė ranka į kitą: —štai, tu, buvai darbininkas, nenorėjai įsijungti į jų draugiją, ar savo vaikų neleidai į komsomolą, ar fabrikas tau kalėjimu virto, tai taip jūs visi ir atsiradote miške.

Jis atsikvėpė: —mes kovojome vokiečių pušėje prieš rusus. Kai jie mus apgavo, stojom ir prieš vokiečius. Dabar vėl turime atsigrįžti prieš bolševikus. Kas verčia mus taip daryti? Tiktai laisvos Estijos viltis. Bet kur ta laisvė, kurios taip trokštame?—Jis mōstelėjo ranka dangun,—kaip paukštis pakilęs ore, kaip vėjas kurio veltu graibomės.

Apie ugnį pasidarė tylu, liepsnos mušė augšty. Aplinkui ošė miškas, paslaptingas ir juodas. Staiga tolumoje pasigirdo ūžimas, iš pradžių silpnas, bet tolydžio stiprėjantis. Šviesiame danguje pasirodė mažas, tamsus, greitai slenkantis šešėlis ir pradėjo sukti ratą. Staiga, liepsna šoko augšty lyg kokia vėliava. Lėktuvas vis suko ir žemėjo lyg koks erelis. Kai liepsnos pakilo visi pašokome. Puolėme vienas kitam glėbin, šaukėm, plojome per pečius, pasidarėm lyg pamišę. Taip dūkom iš laimės kaip skesantys pamatę jūroje atplaukiančio laivo stiebus. Kėlėm rankas augšty lyg norėdami tą plieno paukštį pagauti. Visas laisvasis pasaulis buvo su mumis, o jo pasiuntinys—lėktuvas buvo viršuje mūsų. Mes šaukėme kiek tik galėjome, lyg tikėdamiesi, kad jis mus išgirs ir viską praneš saviesiems esantiems laisvėje. . .

Tada išsiskleidė vienas, du, trys parašiuatai ir lėtai krito žemyn. Mūsų laukinis džiaugsmas krūtinėse iš karto atšalo, nutilo mūsų šauksmai. Su augančiu nerimu sekėme baltus grybus ore, su sunkiu krūviu besileidžiančius žemyn. Kai lėktuvo ūžimas pranyko tolumoje, už valandos grįžo paskutiniai vyrai iš jieškojimo—tuščiomis rankomis. Vadas sėdėjo prie lauko niūrus, nuvargusios išvaizdos. Tyliai ėjome pro jį į klojimą. Buvo galutinai aišku, kad taip mums reikalingi šaudmenys ir vaistai, viskas ką lėktuvas taip netiksliai numetė, liko pelkių grobis.

(Bus daugiau)

SOVIETŲ NUSIGINKLAVIMAS IR NAUJIEJI GINKLAI

J. Skardis

Niekas neduoda tiek daug medžiagos laisvajai vakarų spaudai kaip raudonasis sovietų diktatorius Nikita Chruščiovas savo dažniais pareiškimais, kuriuose randama tikra įvairiausių dalykų mišrainė: begėdiškos propagandos, nesaikingų ir vakarų pasaulį juokinančių pasigyrimų, bauginančių ir sunkiai išpildomų pažadų. . .

Tačiau sovietinių reikalų ekspertai—vakariečiai jau yra su tuo apspratę ir moka greitai atskirti propagandos pelus nuo tikrovės grūdų. Vienas tokių jo pareiškimų, padarytas sausio 14 d., vis dėl to gerokai sukūrė vakarų pasaulį ir sukėlė eilę komentarų.

Savo kalboje augščiausiam sovietui Nikita pareiškė, kad Sovietų Rusija

sumažina žmonių skaičių kariuomenėje ištisu 1,200,000 vyrų. Tai gi, dabartinės sovietų karinės jėgos iš 3,623,000 vyrų, bus sumažintos iki 2,243,000, tai būtų pats mažiausias skaičius vyrų ginkluotose jėgose nuo 1937 m.

Tačiau Chruščiovas nurodė, kad gyvosios jėgos sumažinimas, dar nereiškia karinių jėgų ugnies galingumo sumažinimą. Priešingai Sovietų Sąjunga daug kartų padidinsianti savo ugnies galią ir jei vakariečiai dar to nežino tai reikia juos apie tai įspėti. Savo gynybą Sovietija ateityje remianti tik didžiausia ugnies galia—raketomis, tarpkontinentinėmis ir vairojamomis raketomis—kokių pasaulyje dar niekas neturi. Jau dabar sovietai turi, vienus užbaigtus, kitus

dar bandymo stadijoje, tokius galinčius ir tobulus ginklus, kad juos galima pavadinti tiesiog fantastiniais ginklais.

Toliau jis pabrėžė, kad esą visiškai aišku, jog JAV jau daugiau nebėra didžiausia pasaulio galybė (malonu tik girdėti, kad daugelis žymesniųjų amerikiečių karinių pareigūnų su šia Chruščiovo nuomone nesutinka).

Chruščiovas aiškino, kadangi Sovietija esanti apsupta kapitalistinių valstybių karinių bazių, todėl savas raketų bazes ji yra išsklaidžiusi ir užmaskavusi milžiniškuose plotuose. Tokia sistema užtikrinanti sovietams pilną atsikeršijimo galimybę, kas turėtų normalų protą turinčius prablavinti (šie žodžiai, aišku, taikomi vakariečiams, ypatingai visokiems "karo kurstytojams" ir pan.).

Prie šitų pareiškimų Sovietų gynybos ministeris Radion Malinovskis dar pridūrė, kad nuo dabar sovietų gynybos pagrindas yra tik taktinės

ir strateginės raketos, kurios gali pasiekti bet kokią tašką pasaulyje, bet kokiose orinėse sąlygose. Jo nuomone dar nėra priemonių sunaikinti paleistą vairuojamą raketą. Jei sovietai būtų priversti kariauti jie panaudotų visas raketas ir visus branduolinius ginklus.

Po šitų Chruščiovo pareiškimų vakariečių spaudoje kilo spėliojimų apie sovietų išrastus "mirties spindulius" ir šaldymo priemones, kurios galėtų gražinti ledynų amžių, bet kurioje sovietų parinktoje pasaulio dalyje, arba net apie išradimą galintį paskandinti ištisą kontinentą į Atlanto gelmes.

Tačiau kai kurie Chruščiovo minėti galingi ginklai gali būti tikri. Būtent:

tai galėtų būti tarpkontinentinė vairuojama raketa su daug galingesniu degtuvu;

arba orbitinė (planetinė) bomba, savo rūšies termobranduolinis satelitas pastovus orbitoje, norimu laiku ir norimoje vietoje krinąs į žemę.

Kad tokia sovietų orbitinė bomba yra galima pareiškė ir šioje srityje dirbęs, taip vadinamas "erdvės amžiaus strateginio galvojimo pionierius" dr. Ralph E. Lapp. Sovietai gali paleisti į orbitą savo rūšies satelitą (naują sputniką), kuriame tilptų 10 megaltonų bomba, reikalingos baterijos, elektroniški įtaisymai ir raketos, kurios tokį sputniką paverstų tarpkontinentine vairuojama raketa.

Šita, galimą sovietų ginklą jau dabar vakariečių mokslininkai vadina "Damoklu" (pagal mitinį Damoklo kardą). Šitame Damokle sovietai turėtų elektroniską mechanizmą, kuris reikalui esant tą orbitinę bombą sunaikintų (žinoma ne virš Sovietų teritorijos). Tarp kitko, jei tokia bomba būtų sunaikinta—išsprogdinta 100 mylių atstume nuo žemės paviršiaus ji nepadarytų jokių nuostolių. Amerikiečių atominės energijos žinovų nuomone, tokios bombos išsprogdintos 100 mylių virš žemės sukeltas atominis lietus žemę pasiektų tik po 100 metų ir tokiais mažomis dozėmis, kad būtų nepavojinga. Tačiau amerikiečiai yra susirūpinę, kad sovietai tokią bombą turėti gali ir kad Amerika šioje srityje yra atsilikusi.

Kitas sovietų galimas ginklas yra "Dinosaurus". Tai bombonešiai su žmonių igula, skraidą orbitoje kaip satelitai galį sklandyti atgal žemėn nuo vieno sutikto tirštesnio atmosferos sluosnio ant kito. Sovietai šitą "Dinosaurą" vadina T-4. Jis, būk tai, paleidžiamas iš panašaus į senovišką katapultą įtaiso ir tik erdvėje jo motorai pradeda veikti ir išveda jį į orbitą. Jis galįs pasiekti 10,000 my-

lių atstumą. Jo ilgis—121 pėda ir plotis per sparnus 65 pėdos. Sparnai jam būtų reikalingi nusileidžiant ramioje jūroje. Manoma, jog "Dinosaurus" pilotas gali būti veiksmingesnis už moderniuosius elektroniskus prietaisus, jis gali nustatyti žvalgybos foto aparatus, gali paleisti bombą, ar raketą ir t.t. To "Dinosaurus" išradėjas savaime aišku, yra ne rusas, bet kaip ir paprastai, vokiecis, dr. Eugen Saenger, kuris šitą ginklą ruošęs jau Hitleriui ligi 1942 m., tik paliko neužbaigtą. Panašų dalyką studijuoja ir amerikiečių Boeing Airplane Co. bet projektas nenumatomas užbaigti prieš 1967 m.

Buvo dar kalbama ir apie naujausius sovietų pavandeninius laivus, kurie priplaukė prie Šiaurinės Amerikos krantų paleistų vairuojamas raketos, arba švariai "neušluotų" visą kontinentą įplaukė į nesaugoma Hudsono įlanka Kanadoje (Jau dabar Argentina medžioja kažkokius povandeninius laivus, greičiausiai sovietų, kurie žvalgo Amerikos pakrantes.

Buvo spėliojimų ir apie bakteriolginus ir cheminius ginklus ir apie naujos rūšies sputniką—šnipą (super peeping Tom), kuris skrisdamas šimtus mylių virš žemės paviršiaus fotografuotų ir perduotų sovietams žinias apie vakariečių gynybos įrengimus, bazes ir t.t.

Nors JAV prezidentui Eisenhoweriui paskelbus naują ginklavimosi biudžetą, Maskva pareiškė, kad toks biudžetas įrodo amerikiečių ginklavimosi psichozę, nes kariniams reikalams išlaidos nėra sumažintos, bet ir amerikiečiai, iš savo pusės, turėtų daug ką pasakyti apie sovietų nusiginklavimo propagandą. Ištikrųjų sovietai nenusiginkluoja, bet dar daugiau ginkluojasi ir išleidžiamos pinigų sumos kariniams reikalams. Sovietijoje yra dar didesnės ir ateityje jos bus padidintos. Chruščioviui juk visai nesvarbu, kad paprastas sovietų gyventojas dar vis yra alkanas, nepakankamai apsirengęs ir gyvena sugrūstas kaip silkė bačkoje... Nebe-reikalo populiariausias anekdotas Sovietuose praėjusiais metais buvo taip pasakojamas: "Praėjusiais metais gavome sputniką, o šiais—luniką, kada nors mes galime gauti net ir batų".

Sovietų ginkluotos jėgos, nors ir būtų sumažinamos, bet tai vis būtų "ankštai sumezgta" organizacija laisvai besinaudojanti visų sovietų mokslinių institutų darbu, bei pagalba ir remiamą išpūstos karinės pramonės, kuri sparčiai gamina masinio naikinimo ginklus. Jau dabar, pačių sovietų statistiniais duomenimis, du iš trijų vyrų ginkluotose jėgose yra jei ne in-

žinieriai, tai bent technikai. Sumažinus žmonių skaičių tas santykis gali tik pagerėti.

Už sovietų propagandinio žmonių sumažinimo ginkluotose jėgose stovi labai brangiai kaštuojanti ginklų gamybos programa, kurią jie pasiryžę vykdyti su dideliu atsidėjimu ir įtampa. Tarp kitko, sovietams demobilizuojant 1,200,000 vyrų, jiems prisidės kita brangi programa. Tai—DOSAAF karinės organizacijos išlaikymas. Šiton organizacijon priklausys visų ginklo rūšių demobilizuoti kariai, kurie be savo civilinio darbo turės atlikinėti dažnus ir nelengvus karinius pratimus ir įvairius pakartojimus (DOSAAF pažodžiui reiškia; Savanoriška organizacija ben dradarbiavimui su sausumos kariuomene, karo laivynu ir karo aviacija).

Taigi, galutinėje išvadoje, sovietai, paleisdami 1,200,000 vyrų, duos jiems trūkstamos darbo jėgos pramonei ir žemės ūkiui, bet jų karinis biudžetas dar daugiau išsipūs, nors apie tai oficialiai ir nekalbama.

Kaip žinome, nusiginklavimo konferencija turi prasidėti kovo 15d. Genevoje. Tuo tarpu Chruščiovas jau atėmė Tš vakariečių nusiginklavimo iniciatyvą savo garsiai paskleistu totalinio nusiginklavimo planu ketverių metų bėgyje.

Tačiau į vieną nusiginklavimo klausimą Chruščiovas neranda atsakymo: kodėl nenorima įsileisti į Sovietų Sąjungą tarptautinės kontrolės komisijos, kuri tikrai pamatytų kaip sovietai nusiginklavo? Čia Chruščioviui padėjo atsakyti vienas juokdarys, paaiškindamas, jog Chruščiovas bijo, kad tie nusiginklavimo inspektoriai nepaklystų plačiose Rusijos stepėse...

Ar stipri kaip Herkulis ir turtinga kaip Midas, tas tikrasis "darbininkų rojus", J.A.Valstybės, stovėdamos laisvoje pasaulio tautų priekyje, duotūsi pralenkiamos alkanos, nudriskusio ir Kremliaus banditų gaujos prievartaujamo ruskelio, kuriam visą pasaulį stebinančius išradimus daro pagrobti vokiečiai ir kiti svetimšaliai mokslininkai ir specialistai? Tikėkimės, kad ne, o jei taip įvyktų, tai reikėtų ne tik J.A.V. bet ir viso laisvo pasaulio pasidavimą komunizmui. Bet taip niekuomet nebus. Kiekvienas sąmoningas amerikietis turėtų mielai su tikti mokėti didesnius mokesčius, ilgiau ir sunkiau dirbti, net sumažinti prabangą kasdieniame gyvenime, nes jam yra labai aiškus skirtumas tarp laisvės ir komunistinės diktatūros. Tą skirtumą labai vaizdžiai apibūdino Prancūzijos De Gaulle savo knygoje: skirtumas tarp laisvės ir diktatūros yra toks pat, kaip tarp meilės ir išprievartavimo.

Degantis Karaliaučius po naktinio bombonešių puolimo

KARALIAUČIAUS ŽLUGIMAS

Gen. O. Lasch, So fiel Koenigsberg. Autorius, paskutinis Karaliaučiaus tvirtovės komendantas, tik 1955 m. grįžo iš vienuolikos metų nelaisvės Sovietų Rusijoje.

Nepersenai pasirodė jo atsiminimai apie paskutines Karaliaučiaus dienas.

“Kova dėl Karaliaučiaus yra vienas epizodas tų didžiųjų grumtynių su mūsų slavishkais kaimynais, kurios baisiu būdu palietė mūsų ir mūsų vaikų likimą ir kuriam jos turės įtakos ir toliau. Šita kova dėl sienos tarp germanų ir slavų siaučia jau nuo vos tik istorijos apšviestų mūsų protėvių laikų”.

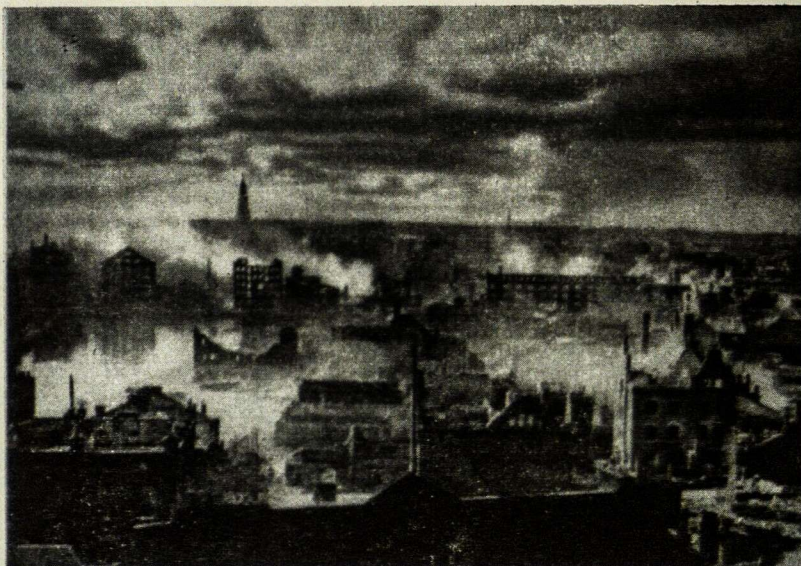
Tik pradėdamas savo pasakojimą autorius nutyli svarbiausią germanų varžovą ir tikrąjį Rytrpūslių, taigi ir Karaliaučiaus, savininką — lietuvi. Jis rašo, kad Karaliaučių įsteigė vokiečių ordinas 1255 m., pagerbdamas Bohemijos karalių Otokarą, kartu dalyvavusį žiemos karo žygyje į rytus. Autorius, deja, neprasitaria, kad tas žygis ‘į rytus’ buvo prieš prūsų gentį — sembus, bet ne prieš slavus, ir kad Karaliaučius įkurtas prūsų vietovėje Tvangstėje, bet ne slavų žemėje.

Nežiūrint šito germaniško “Drang nach Osten” palikuonio užmaskuotos įžangos į Karaliaučiaus istoriją, reikia manyti, kad aprašydamas paskutinį vokiečių tragedijos aktą, šitame lietuviškos žemės kampe, autorius neprasilenkė su tiesa.

Toliau paduota santrauka su citatomis yra gen. Lasch pasakojimas.

TVIRTOVĖ

Karaliaučiaus tvirtovė buvo pradėta moderninti tik 1944 m., kai iš tiesų buvo jau per vėlu. Todėl pagrindinė tvirtovės pozicija turėjo eiti senaisiais fortais, išlikusiais dar iš 1880 m. Karaliaučių siautė fortų ratas 53 km. ilgumo ir patį tvirtovės centrą (kartu ir miestą) 6 bastionai, kurių vienas, pats rytinis

buvo pavadintas Litauen vardu.

1944 m. spalio mėn. gen. Lasch, trumpai vadovavęs korpui vakarų fronte, buvo paskirtas Karaliaučiaus apygardos kariniu viršininku (Wehrkreiskommando I).

Perėmęs vadovybę, autorius rado Karaliaučių jau smarkiai apgriautą dviejų puolimų, atliktų britų bombonešių, 48 proc. miesto pastatų buvo sugriauta ar apgriauta. Kariniu atžvilgiu apygarda priklausė atsarginės kariuomenės vadui, kuriuo, po liepos 29 d. atentato, buvo pasidaręs “ponas Himmleris”.

Viršininko pareigas eiti daug trukdė savo kišimusi politinė vadovybė, kurios priekyje stovėjo gauleiteris Erikas Kochas. “Santykiai tarp kariuomenės grupės vado gen. plk. Reinhardto, kuriam perėmęs pareigas tuoj prisistačiau, ir gauleiterio buvo įtempti iki nutūkimo. Kochas, neseniai paskirtas ‘Reicho gynybos komisaru’ ir pašauktas folkšturmo vadu, organizavo ir šeiminkavo kiek jam patiko, nežiūrėdamas fronto reikalavimų. Taigi, aš, kaip apygardos viršininkas, stovėjau tarp tų dviejų įstaigų ir tik su vargais ir bėdomis galėdavau išsirūpinti, kas reikalinga frontui, kuris man buvo arčiau prie širdies”.

Kai kuriose vietose rusai jau buvo peržengę Rytrpūslių sieną. Kochas ant greitųjų organizavo apkasų kasimą. Tačiau, nebūdamas karys, jis nemokėjo nė tų darbų atlikti taip, kad kariuomenei jie patarnautų: “Rezultate dažniausiai būdavo įrengiamos taktiškai neįmanomos pozicijos, arba diletantiški išradimai, kaip pav., taip vadinami, ‘Koch-Toepfe’, t. y. žmogaus ūgio betoni-

niai vamzdžiai, apie 60 cm skersmens, kurie būdavo įleidžiami į žemę. Uždarus dangtį, vamzdyje sėdintieji du kulkosvaidininkai turėjo būti apsaugoti nuo juos pervažiuojančio priešo tanko. Šitie ‘pelių spąstai’ jau savaime labai slegiančiai veikė juose užsidariusius kovotojus, nes kautynėms prasidėjus iš jų neišlįsi. Be to, nuo apšaudymo betonas pražūtingai skeldėjo. Šitie skaitlingi ir daug kainavę ‘gaisrininkų generolo’ Fiedlerio pagaminti bunkeriai daugumoje buvo nepavartoti ir liko gulėti išmėtyti Rytrpūslių apylinkėse”.

Didžiausias nesupratimas buvo taip vadinamo, folkšturmo pavedimas gauleiteriui ir tuo pačiu partijai, bet ne kariuomenės vadovybei. Prityrę, seni atsargos karininkai ir puskarininkai buvo nustumti ir turėjo klausyti diletantiškų įsakymų mažiukų partijos didžiūnų, neišmanėlių kariniuose dalykuose. Turėdamas savo asmenišką kariuomenę, gauleiteris jautėsi tikras karvedys ir vienam fronto vadui jis kartą yra pasakęs: ‘Jei jūs ten fronte vis trauksitės atgal, aš su savo folksšturmą turėsiu jūsų kareivius suvartyti atgal į pozicijas!’

Frontų padėčiai sunkėjant karinė vadovybė nuolat reikalavo politinės vadovybės pradėti Rytrpūslių gyventojų evakuavimą. Tačiau iš jos gaudavo nuolat tą patį atsakymą: ‘Ostpreussen wird gehalten, eine Raevung kommt nicht in Frage’.

Tik kai 1945 m. sausio 13 d. rusai sėkmingai pradėjo savo didįjį Rytrpūslių puolimą, Kochas pradėjo kai kurias krašto dalis evakuoti. Netrukus sovietų dalys pasiekė Tannen-

bergą ir vokiečiai turėjo skubiai išgabenti Hindenburgo ir jo žmonos sarkofagus į vakarinę Vokietiją.

Sausio pabaigoje didesnė Rytprūsių dalis jau buvo bolševikų rankose ir gen. Lasch apygardos viršininko pareigos savaime atkrito.

KOMENDANTAS

Sekančią dieną Lasch gavo telegramą, kad jis skiriamas Karaliaučiaus tvirtovės komendantu. Tuo tarpu rusai apsupo Karaliaučių iš visų pusių. Karaliaučiaus tvirtovė turėjo tik silpną igulą iš sveikstančių karių, todėl buvo numatyta, jog ją ginti padės lauko kariuomenė. Tačiau vokiečių atsitraukimui vykstant vos tik kelių divizijų atskiros dalys ir štabai pakliuvo į Karaliaučių, kitos buvo išblaškytos ir nustumtos į Sembą už jo.

Tvirtovės artilerija daugumoje buvo sudaryta iš grobio pabuklų, kuriems amunicijos buvo turima nedaug. Fortai buvo pasenę, lauko įtvirtinimams vietovė buvo labai nepatogi — žema. Kai kur požemio vanduo buvo taip augštai, kad kasti apkasus buvo negalima, reikėjo juos supilti paviršiuje.

Iš sausio 29 d. į 30 d. Karaliaučius vos nekrito, bet rusai, matyti, nežinodami chaotiškos būklės tvirtovėje, neparodė pakankamos energijos ir užvilkinimas leido vokiečiams skubiai suorganizuoti jau pakrikusią gynybą. Sudaryti organizaciniai štabai rinko išblaškytus karius, pabėgėlius ir dezertyrus, besislapančius miesto griuvėsiuose ir iš jų sudarinėjo batalionus, kulkosvaidžių kuopas, prieššarvinių pabuklų tarnybas ir t.t. Autorius spėja, kad tokiu būdu buvo surinkta apie 30,000 vyrų, kurie suorganizuoti buvo paskirti tvirtovės gynybai. Viso tvirtovės ribose, apsupime, liko apie 300,000 civilinių gyventojų. Gauleiteris paspruko priešpaskutiniu traukiniu.

Tvirtovė turėjo labai mažą kiekį pionierių priemonių ir įrankių ir vos 20,000 minų. Tačiau įrengus dirbtuvę, jų pagamindavo 7,000 — 8,000 kasdien. Tokiu būdu iki didžiojo rusų puolimo pionieriai įgijo ir spėjo išdėstyti apie 100,000 minų.

Buvo suorganizuota ir artilerijos sviedinių gamyba Schichau laivų dirbtuvėse ir Petereit (Petraičio?) fabrike. Darbams buvo pritraukti civiliniai gyventojai. Ryšis su Reichu buvo galimas tik lėktuvais. "Civiliniai gyventojai ir kariai tomis savaitėmis bendradarbiavo kaip viena didelė šeima, kuriai liko žūti ar bū-

ti. Visi gyveno ir dirbo su mintimi, kad išlaikys Karaliaučių tol, kol ateis nuolat vis žadamas išlaisvinimas, arba kol karo galas atneš laisvę derybų keliu".

"Visi gyventojai džiaugėsi, kad (nacių) spaudimas dingo. Grįžo šiočia tokia tvarka ir ūpas pradėjo kilti". Karaliaučiaus burmistras Dr. Will ir Siemens - Werke vyr. inž. P. Bousset savo noru pasiliko mieste savo pareigose ir daug prisidėjo prie tvarkos tvirtovėje palaikymo.

Dabar tvirtovė buvo visai apsupta ir tik į pietvakarius pagal Frische Haff buvo išlaikytas siauras ruožas, jungiantis su 4 armija, kuri, savo ruožtu, buvo rusų apsupta Heiligenbeil srityje.

Iki vasario vidurio tvirtovės komendantui pavyko sutvarkyti 5 šarvuotųjų divizijų (tankus taisė įvairiose dirbtuvėse mieste) ir atstatyti operatyvinį rezervą 1 pėst. Rytprūsių diviziją. Tuo metu rusai laikėsi, palyginti, ramiai; sunkios ko-

vos vyko tik pietuose, 4 arm. fronte, kuri, apsupta, pamažu buvo rusų naikinama. Tuo metu Lasch, suorganizavęs ir papildęs, turėjo tvirtovėje, be minėtų dviejų divizijų, dar 561 folksgrenadierių div. ir 69 pėst. diviziją.

Vasario 17 d. gen. Lasch iš kariuomenės grupės štabo gavo tokį įsakymą: Vasario 19 d. Semboje esančios divizijos puls Karaliaučiaus kryptimi tikslu pralaužti rusų apsupimą. Karaliaučiaus igula, tuo pačiu metu, turi irgiulti tikslu pasitikti iš Sembos puolančias divizijas.

Abipusis puolimas pavyko ir vasario 20 d. abi puolančios grupės susitiko. Susijungus, puolimas buvo dar tęsiamas iki vasario 28 d., iki buvo pasiekta linija Pojerstietė-Prilaken-Laserkeim (vietovių vardai, tipingi visiems Rytprūsianams, kur nei nacių priverstinis germanizavimas nepajėgė ištrinti visų lietuviškų vietovardžių. Z. R.).

Kritiškas apgulimo momentas — naktis iš sausio 28 į 29 dieną, 1945 m.

„Vaizdas, kurį mes pamatėm atsimtoje srityje, buvo baisus. Kai muose rusai masiniai išžudė vokiečius gyventojus. Mačiau moterį, kuriai ant kaklo dar kabėjo virvė, kuria ji buvo mirtinai užvilktą. Daugelis buvo kartu krūvon surištų Mačiau moterį lavonus, kurių galvos buvo sukištos į purvą grioviuose, arba į mėšladuobes, ir kurių kūnai rodė aiškius pėdsakus gyvuliško išniekinimo. Išprievartautos buvo visos moterys ir mergaitės nuo 14 iki 65 metų amžiaus, dažnai jaunesnės ir nesenesnės“. Taip pasakojo po pasisekusio puolimo vienas pulkų vadų. Autorius stebisi, kad po šitokių vaizdų jo vyrai dar vis ėmė rusus belaisvėn.

GYNIMASIS

Taip Karaliaučius vėl atgavo susisiekimą su Reichu, tada grįžo ir partiečiai. Kochas vėl pradėjo kištis į karinius reikalus, vaizduodamas Reicho gynybos komisarą, nežiūrint to, kad prieš tai buvo begėdiškai pasprukęs iš apsupto Karaliaučiaus.

Karinė vadovybė pradėjo silpninti Karaliaučiaus įgulą sąskaiton Sembos fronto ir 4 armijos, kuri, nežiūrint to, pamažu buvo visai sunaikinta. 5 šarv. div. ir 1 pėst. divizija buvo išsiųstos šiaurėn į Sembos frontą ir jų vieton Lasch gavo tik silpną 548 grenadierių diviziją. Iš tvirtovės dar buvo paimta dalis priešlėktuvinės artilerijos (70 pabuklių) ir žymi dalis, taip sunkiai suorganizuotą artilerijos šaudmenų. Nusivylęs Lasch paprašė kariuomenės vadovybės jį atleisti iš komendantanto pareigų. Tačiau, jo prašymas ūko neišpildytas.

Žlugus 4 armijai, grupės štabas buvo panaikintas ir Sembos fronte atskirai savo nuožiūra. Viskas buvo vadovybę perėmė perkeltas iš Balgos žlugusios 4 armijos štabas ir jos vadas pėst. gen. F. W. Mueller (po karo išduotas graikams ir jų sušaudytas už Kretos užėmimo veiksmus). Gavę naują viršininką, kuris tik ką neprotestuodamas prarado vieną armiją, Karaliaučiaus įgulos vyrai visai kriton dvasioje.

PASKUTINĖ KOVA

Amunicijos trūkumas neleido Karaliaučiaus įgulai trukdyti priešo jėgų pergrupavimo ir jų koncentravimo prie tvirtovės fortų. Net priešlėktuvinė artilerija taupė sviedinius, kad galėtų dalyvauti paskutinio didžiojo puolimo atrėmime, kuriam visi dabar ruošėsi ir taupė amuniciją ir jėgas.

Viso Karaliaučiuje buvo 4 naujai papildytos divizijos ir folkšturmas, t. y. apie 35,000 gynėjų. Prieš

juos stovėjo apie 30 rusų divizijų iš 250,000 vyrų. Tvirtovėje beveik nebebuvo tankų ir tik viena puolamųjų (prieštankinių) pabuklių kuopa.

„Priešo medžiaginė persvara iš dalies parėjo nuo J.A.V. suteiktų ginklų. Pasirodė Sermano tankai ir amerikiečių tipo lėktuvai, nekalbant jau apie visą kitą ginklavimą. Net ir prancūzų aviacijos eskadrilė dalyvavo paskutinėje kovoje prieš Karaliaučius...“

Rusų pusėje, be to, veikė, taip vadinama, Seydlitzo grupė: vokiečių belaisviai, dirbantieji rusams. „Kovo gale prie 561 gren. div. postų prie Landgraben pasirodė didesnė grupė karių vokiečių uniformose, kurie pasisakė esą pabėgėliai. Jie pareikalavo, kad juos nuvestų į kuopos vadovietę. Postas, manydamas, kad tai pabėgėliai iš nelaisvės, nurodė jiems kelią. Atvykę į kuopos bunkerį, jie staiga išsitraukė paslėptus automatus ir pradėjo šaudyti. Kilusio sąmyšio metu jiems pavyko iš tos silpnos kuopos suimti apie 20 vyrų ir kartu su jais pasprukti atgal į rusų linijas. Mūsų pasibaisėjimui mes dabar įsitikinome, kad kovodami sunkiausia kovą dėl Rytprūsių tėviškės, prieš save turime dar ir vokiečių karių iš Seydlitzo grupės, kurie klastingiausiai būdais kovoja prieš savo taip sunkiai besikaujančius draugus“.

Pagalčiau atėjo ir senai laukto rusų puolimo diena: „Ir staiga, balandžio 6 d., prasidėjo didysis rusų puolimas tokios galios, kokios, nežiūrint mano turtingo patyrimo rytuose ir vakaruose, dar man neteko išgyventi“. „30 divizijų ir 2 oro laivynai iš tūkstančių visų kalibrų vamzdžių ir Stalino vargonų, išsità dieną be perstojo, pylė ant viso tvirtovės ploto sviedinius. Priešo bombonešių ir kovos lėktuvų eskadros, banga po bangos, mėtė savo naikinantį krovinį ant degančių miesto griuvėsių. Silpna ir amunicijos mažai turinti tvirtovės artilerija neturėjo kuo atsakyti tai priešo ugniai, o ore nepasirodė nė vienas vokiečių naikintuvas. Ankštame plote sugrūstos priešlėktuvinės baterijos buvo bejėgės prieš tas lėktuvų mases ir tik vargais gynėsi nuo priešo tankų. Visi ryšiai buvo tuoj nutraukti ir tik pėsti ryšininkai apgraibomis rasdavo kelią į savo vadovietę ar į dalinį. Kariai ir civiliniai gyventojai dėl sviedinių krušos buvo ankštai susigrūdę į namų rūsius“.

Priešui tuoj pavyko masiniu puolimu giliai įsiveržti šiaurės vakarinėje tvirtovės dalyje, Charlottenburgo plote. Tik 5 šarv. divizijos

pagalba iš vakarų atstatė padėtį šioje vietoje.

Balandžio 7 d sutelkta artilerijos ugnis ir labai stiprūs puolimai iš oro vėl užpylė ugnimi visą tvirtovę. Tvirtovės pietiniame fronte, kur laikėsi 69 div., priešui pavyko prasilausti ir pasiekti Prėgelio žiotis.

Balandžio 8 d. iki 19 val. visa pietinė Karaliaučiaus dalis iki Prėgelio krantų jau buvo rusų rankose. Vokiečių daliniai pasitraukė į šiaurinę tvirtovės dalį už Prėgelio. Nors vokiečiai ir atkakliai gynėsi, tačiau „daugelio atsparos punktų įgulos dėl beviltiškos būklės, amunicijos trūkumo ir nervų pertempimo per paskutinių dienų įvykius, pradėjo iškelti baltas vėliavas“.

Visą naktį rusai bandė pereiti Prėgelį iš pietų į šiaurę. Visi ryšiai su vadovybe ir su kaimynais vokiečių dalinių tarpe buvo suardyti ir kiekvienas atsparos taškas kovėsi savarankiškai.

Tokioje sunkioje būklėje Lasch paprasė armijos štabo leisti jam su likusiais kariais pradėti prasiveržimą į vakarus ir mėginti išvesti dar apie 100,000 likusių gyventojų. Tačiau armijos štabas griežtai pasipriešino.

Susisiekimo kelias su Pilau, kuriuo vyko tiekimas ir evakuacija, tą pat naktį buvo nutrauktas. Jau balandžio 8 d. naktį rusams vis tik pavyko pereiti Prėgelį keliose vietose iš pietų. Vokiečiai traukėsi iš visų krypčių į miesto centrą ir kautynės vyko gatvėse. Lasch dar kartą kreipėsi į armijos vadovybę leisti prasilausti, jį parėmė ir Karaliaučiuje likę partiečiai (Kocho atstovas Wagneris ir kt.). Tačiau iš armijos atsakoma: Karaliaučių ginti iki paskutinio vyro! Leidžiama tik silpnom, atliekamom jėgom (kurių nebuvo) prasimušti spragą vakarų kryptimi ir išleisti likusius gyventojus Tačiau reikalas jau buvo pavėluotas.

Balandžio 8 d. vakare bandymas pralaužti koridorių gyventojų evakuavimui baigiasi katastrofa. Rusų artilerija sustabdo prasiveržimą ir apšaudo susitelkusią gyventojų masę. Visi vėl sprunka atgal į miesto griuvėsius slėptis...

Balandžio 9 d. kautynės ėjo miesto griuvėsių viduryje, kur kiekvienas atsparos punktas priešinosi pakrikę, dauguma vadų buvo žuvę ar sužeisti. „Dabar pagausėjo pranešimų apie kareivių silpnėjantį norą priešintis. Tų, kurie kartu su civiliniais gyventojais buvo susigrūdę į rūsius. Kai kur desperatiškos moterys bandydavo išplėsti kareiviams šautuvus iš rankų ir languose iškabindavo baltus skudurus, kad tiems bausimams padarytų galą.“

KAPITULIACIJA

Balandžio 9 d., po trijų dienų sunkių kovų, Lasch įsitikino, kad a-municipija baigiasi ir pagalbos iš oro jau nebegaus. Taktiška tvirtovės būklė buvo visai beviltiška. Laikėsi tik vieni, visai nuvargę, pėstininkai, beveik nė vieno sveiko pabūklo nebeliko. "Svarbiausia priežastis, kuri mane privertė padaryti sprendimą, buvo įsitikinimas, kad toliau kovodamas aš beprasmiškai paaukosiu tūkstančius mano kareivių ir civili-nių gyventojų. Tačiau tokią atsa-komybę nei prieš Dievą, nei prieš savo sąžinę aš nešti negalėjau. Tai-gi nusprendžiau kovą nutraukti ir padaryti galą tam siaubui."

Nors Karaliaučiaus fortai ir bu-vo seni, tačiau kaip atsparos punk-tai jie gerai pasitarnavo ir kai kur-ie jų ilgai gynėsi. IX fortas (Do-na), rusų apsuptas, nusprendė nepa-siduoti, ir jo vadai, vienas kapito-nas ir ryšių puskarininkis, kartu su visa įgula: dviem sveikstančiųjų kuo-pomis, folksšturmo būriu, radio ir telefono būriu, susisprogdino.

Pranešus rusams apie mūsų no-rą kapituliuoti, atvyko jų parlamen-tarai. "Kai rusų parlamentarai at-vyko pas mane, tarp kitko, per ge-rą jau pažįstamas amtsleiteris Fied-leris, iš gauleiterio įstaigos, bandė įsiveržti į bunkerį ir parlamentarus nušauti, bet, žinoma, jam tas ne-pavyko. Kai rusai po derybų pali-ko mano vadovietę, viena rusų kuo-pa jau pasiekė parado aikštę."

"Kapituliaciją pasirašius, mano draugams ir man atėjo sunkiausias mūsų karinio gyvenimo momentas. Išsivėjęs metų mūsų visų narsios, iki paskutiniųjų, pastangos visuose fron-tuose ir visuose veiksmuose pasiro-dė esą bergėdžios, nes pamatėme, kad mūsų vyriausia politinė ir ka-rinė vyriausybė buvo nevykę. Mūsų ateitis buvo visiškai tamsos apsup-ta ir tą valandą mes nenujautėm kokie gilūs pažeminimai mūsų dar laukia".

(Prieš didįjį rusų puolimą Ka-raliaučiaus tvirtovėje buvo tarp 90,000 ir 130,000 civili-nių gyventojų, 30,000 — 35,000 kareivių, 8,000 folksšturmo ir apie 15,000 užsienie-čių darbininkų).

Nors kapituliuojant marš. Vasi-levskis ir pažadėjo vokiečiams gerą elgesį ir rūpinimąsi belaisviais, ta-čiau iš tiesų įvyko kitaip. Visi be-laisviai buvo apiplėšti, rusai vis šau-kė 'Uri, Uri' — laikrodžių. Daugeliui nuavė batus, atėmė viską, ką be-laisviai dar nešėsi.

Pats gen. Lasch, išvežtas Mask-vo, pateko į Butirkų kalėjimą, ir buvo teisiamas, kaip karo nusikal-

Karaliaučiaus vokiečių įgulos žygis į nelaisvę

tėlis. Jų nustebimui ir siaubui, vo-kiečiai pamatė, jog net rusų augš-tieji karininkai yra bejęgiai prieš kareivių savaliavimus fronte ir prieš bolševikų politinės sistemos žiaurumą. Z. R.

* * *

Senatorius Malone iš Navados yra pasakęs: "Šiuo momentu mes iš tik-rųjų turime socialistinę valdžią... Tačiau tarp jos ir komunistinės val-džios tikslų nėra skirtumo. Galutinis

jų abiejų tikslas yra valstybinė nuo-savybė, kai atskiras asmuo neturi nie-ko ir yra valdžios priežiūroje. Vienin-tėlis skirtumas yra tik tas, kad ko-munistas nušaus jus norėdamas įves-ti tą santvarką, o socialistas privers jus išsieikvoti ir priimti ją. Tai štai tą jie ir bando dabar daryti. Taigi, aš sakýčiau, kad komunistas yra tik kan-trus socialistas."

:Congressional Record, May 24, 1950, p. 7697)

TREM TIES TRIMITAS

Redaguoja

V. A. Mantautas,
38 Sawtell Ave.,
Brockton 39,
Mass.

PROF. IZIDORIUS VASYLIŪNAS BROCKTONE

1958 m. pradžioje žinomas lietuvis smuikininkas Prof. Izidorius Vasyliūnas pradėjo organizuoti Liet. Gaidų Leidimo Fondą. Fondo tikslas yra finansuoti svarbiausių lietuvių muzikų kūrinių išleidimą ir jų išsiuntinėjimą pagrindinėms pasaulio bibliotekoms, konservatorijoms bei žymiems universitetams, kur dėstoma muzika. Tam tikslui Prof. Vasyliūnas yra turėjęs kelis koncertus, kurių paskutinįjį suruošė Brocktono Martyno Jankaus šaulių Būrys.

Koncertas įvyko pereinamųjų metų gruodžio mėn. Šaulių Būriui paprašius, šv. Kazimiero Parapijos Klebonas J. Pr. Prelatas F. Strakauskas maloniai sutiko būti koncerto Garbės globėju, leido naudotis Parapijos sale, apie koncertą skelbė Parapijos biuletenyje ir net per pamokslą kvietė koncerte dalyvauti.

Sūnui Vyteniuviui akompanuojant, Prof. Vasyliūnas pagrojo Beethoveno Sonata A Dur (Op. 30 Nr. 1), Banaičio Sonata D Moll ir Griego Sonata C. Moll (Op. 45), koncertą baigdamas Schuberto "Ave Maria".

Apie koncerto nuotaiką galima spręsti iš Prof. Vasyliūno laiško Brocktono Martyno Jankaus šaulių Būrio pirmininkui š. J. Stašaičiui: "... Prašau man patikėt, praleistos su Tamstomis keletą valandų ar tai salėje atliekant Beethoveno, Banaičio ar Griego sonatas, ar vėliau prie skanių Pontos Stašaitienės parengtų vaišių, įstrigo giliai atmintin. Mane jaudino nuoširdi nuotaika ir pasikalbėjimai vakarieniškos meto, tokie jautrūs, šilti, broliški. Mane stebino rimtis ir orumas su kuriuo buvo prarastas koncertas. Dėkui. Tai nekasdieniniai reiškiniai. Dėkui už suteiktą progą pasidalinti savo menu, dėkui už parėmimą fondo lietuviškų muzikos kūrinių leidimui, kuriam pelnas yra skiriamas."

Savo laiške Prof. Vasyliūnas taip pat informuoja apie dabartinį fondo stovį: "Kad ir kukli fondo pradžia, bet duoda vilčių ateičiai. Jūsų gražus pavyzdys, tikiuosi, užkrės ne vieną visuomenės veikėją, kuris panorės

prisidėti prie šio didelio kultūrinio uždavinio, kuris gula mūsų kartos atsakomybei... Kadangi tuo tarpu Gaidų Leidimo Fondo Lėšos yra tik mano vieno kontrolėje, tai noriu čia pridėti visus to Fondo davinius:

Už pirmąjį koncertą S. Bostone, 1958 kovo 20 d. įplaukė \$315.95; už antrąjį koncertą Elizabete 1958 spalio 11 d. įplaukė \$118.75; už trečiąjį koncertą Brocktone 1959 gruodžio 13 d. įplaukė \$80.00. Be to, priaugo nušimčių \$18.95.

Kiekvienam užinteresuotam, ypač mano koncertų rengėjams, kiekvienu momentu gali būti parodyti visi popieriai ir banko knygutė..."

Reikia tikėtis, kad mūsų visuomenė, ypač kariai ir šauliai, daugiau susidomės šiuo dideliu projektu — mūsų tautos muzikinio lobio išgelbėjimu.

V. A. M.

Toronto Putvio šaulių Kuopos žinios

Nors Toronto šauliai, atrodo, nėra linkę apie save kalbėti, tačiau T.P. šaulių kuopos veikla yra gyva. Kai dalis lietuviškų organizacijų silpnėja, Toronto šauliai stiprėja ir savo dvasia ir veiklumu.

Kuopa, veiklaus pirmininko vadovaujama, stengiasi susiorganizuoti kaip galima geriau. Prie kuopos įsteigta rėmėjų grupė. Tai tiems, kurie pritaria šaulių veiklai ir yra verti būti šauliais, bet dėl įvairių priežasčių negali būti aktyvūs nariai.

Šaudymo sekcija kuri taip pat nepersenai susitvėrė, pavyzdžiais įrodė, kad prie gerų norų pridėjus darbo galima atsiekti labai gražių rezultatų.

Šaudymas, kaip ir kiekviena sporto šaka gali būti įdomus ir naudingas.

T.P. šaulių Kuopa norėdama išplėsti lietuvių tarpe užmirštą šaudymo sportą praeitais metais paskelbė pirmąsias Ontario provincijos grupinio ir individualaus šaudymo pirmenybes iš 22 kal. šautuvų.

Šiose varžybose dalyvavo 5 komandos. Būtu gerai jei panašios varžybos šiais metais įvyktų dar platesniu mastu ir komandų skaičius būtų dar gausingesnis. Ypatingai mūsų jaunimui būtų gera proga pasirodyti.

T.P. šaulių Kuopos šaudymo pirmenybės įvyko 1959 m. lapk. 29 d., Clarlyn Lodge, Lake Simcoe, Ont. Trims geriausiai sušaudžiusiems šauliams buvo paskirta pereinamos dovanos — taurės. Jas laimėjo šauliai: J. Budrevičius (I-mą vietą), J. Baronaitis (II-trą vietą) ir J. Červinskas (III-čią vietą).

Toronto šauliai kaip atskiras lietuvių vienetas, pasirodė ir kanadiečių tarpe dalyvaudami Ontario sportinių šautuvų šaudymo pirmenybėse su kanadiečių klubais. Nelaimėję prizų — nenusiminė, bet kaip girdėti kietai treniruojasi sekančiom rungtynėm.

J.Z.

šaudymo rungtynės
Niagaroje

Saulė Tremtyje

Redaguoja K. Kodatienė, 16228 Haviland Beach Linden, Mich.

GAIVINKIMĖS GROŽIU

Kiek pasigėrėjimo suteikia matomas koks nors gražus vaizdas, paveikslas, statula! Ilgai negali užmiršti girdėtos geros operos, matytų puikių dekoracijų. Mūsų siela ilgisi grožio ir mes jo jieskome lankydamiesi meno parodose, muzėjuose, kur kartu turime progos lavinti ir savo estetiškus jausmus. Tačiau parodos, muzėjai ar kitos meno istaigos ne visada prieinamos, ne kasdien pasiekiamos. Norėdamos nuolat savo sielą grožiu maitinti stenkimės jį pamatyti visur kur tik esame. . . aplink save.

Kiek tikro naturalaus grožio gamtoje! Ir baltas žėruojantis sniegas ir margai žydinčios pievos ir žiedais pasipuošę sodai, net ir mažiau jautrų grožiui žmogų priverčia stabtelėti ir tarti —“kaip gražu”. O tą grožį, jo jieskodamos mes galime pajusti kiekvienoj gėlėlėj, kiekvienam daiktely. . .

Sese sustok!
Ko taip skubi?
Diena dienon ir vis leki. . .
Bandai pralenkt kalnų arus,
Žaibu beskubančius metus. . .

Sustok, kur nors paežery,
Sraunios upelės pakrašty,
Miške ar pievos vidury
Ramiai ilsėtis kur gali.
Stebėk, kaip kraunas pumpurai,
kaip skleidžiasi gėlių žiedai. . .
Ar tu kada, kada matei —
Koks grožis skirtas del tavęs?! . . .

Grožis mus turtina, kelia mūsų sielą, žadina kūrybines jėgas. Grožiu mes galime nuolat gaivintis, juo savo namus pripildyti. Kiek grožio mes galime įdėti į tuos, rodos, visai kasdieninius, paprastus dalykėlius, tik nesigailėkime trupučio pastangų, o mes pačios ir mūsų šeima bus daug laimingesnė.

Kasdien mažiausia tris kartus dengiame stalą. Žiūrėkime, kad staldengtė, indai visada būtų švarūs, kad viskas būtų gražiai padėta, estetišniai paduota, bent kiek dekoruota, kad žadintų visiems apetitą, miela būtų prie stalo sėstis. *Juk stalo padengimas ir valgio estetiškas padavimas kartais svarbiau už patį valgį.* Mes mokame tinkamai priimti, gražiai pavaišinti svečių, tačiau dažnai užmirštame šventiškoj, pakilioj nuotaikoj išlaikyti savo šeimą.

Žiūrėkime, kad mūsų gyvenami namai, butas būtų švarūs, kad kiekvienas daiktas savo vietoje. Stenkimės įrengti savo namus lietuviškai, kad kartu ne tik estetiškus, bet ir tautinius jausmus patenkinti galėtume. O kiek grožio mūsų tautiniam mene! Žinoma, viską skoningai įsijausdamos turėtume daryti. Netiks prie tautiniais raštais austų takelių, naminių staldengtėlių pirktinės modernios vazos. Jau geriau paprastas molinis indelis, o jei dar jį pačios dažais padekoruo-tume visai būtų darnu. Daug ką galime pačios pasidaryti, o jei pajėgiame pas tautinių darbų dirbėjus užsisakyti ir mūsų namai galėtų būti lietuviš-

Toronto Putvio šaulių Kuopos šaudymo sekcijos nariai su laimėta Ontario pirmenybių taure

KADA ATSIKIRAMO MŪSU TRISPALVĖ

Ponas J. Petrulionis per "Kario" redakciją siųstame man laiške rašo: "Lietuvos kariuomenės įvairiais klausimais, aš manau, kad ne tik čia Detroitė, bet ir visur kitur, kur tik susirenka keletas jį tarnavusių, kalbasi ir dalinasi prisiminimais.

Pas mus iškilo ne esminis, bet gan įdomus reikalas. Šiuo reikalu teiravausi pas vietoj esančius savanorius kūrėjus, bet negavau tvirto ir teisingo atsakymo.

Istorinė tiesa, kad pirmieji savanoriai nešiojo ant rankovių raiškščius. Daugelis, su kuriais kalbėjausi, kaip sav.—kūrėjai, taip ir vėliau tarnavę, spėja, kad tas raiškštis turėjo būti mūsų dabartinės tautinės vėliavos spalvų, t.y. geltona-žalia-raudona. Bet juk šios vėliavai spalvos buvo priimtoms Steigiamojo Seimo ir tai žymiai vėliau. Atsimenu gerai, kad I Pasaulinio Karo-Vokiečių okupacijos metu, ir jau net vėliau, pradžioje Lietuvos kūrimsi tautinės vėliavos spalvos buvo žalia-balta-raudona."

Į p. J. Petrulionio klausimą čia atsakau, kiek pats atsimenu ir kiek turiu žinių. Žinoma, nedaug jų. Gal kas nors kitas papildys iš savo atsiminimų arba istorinių studijų apie vėliavas.

Ką atsimenu. Kai Mažoji Lietuva nuo seniau turėjo savo vėliavą žalios-baltos-raudonos spalvos, tai Didžioji Lietuva iki pat 1918 m. pradžios jos neturėjo. Senosios Lietuvos valstybinė vėliava buvo raudona. 1918-1919m. tos spalvos vėliava su Vytim plevėsavo ant Lietuvos Valstybės Tarybos rūmų Vilniuje ir visą Nepriklausomybės laiką Vytauto Didžiojo Karo Muzėjaus bokšte. Tikrai tvirtinti neįdrįstu, bet rodo raudona valstybinė vėliava su Vytim plevėsavo ir ant

Lietuvos kariuomenės kūrėjai savanoriai 1928 m. gegužės 15 d. iškilmėse Kaune, minėdami Lietuvos Nepriklausomybės 10 metų sukaktį. Priešaky — uniformoje—Andrius Kazukauskas, 1941 m. pradžioje bolševikų karo teismo Kaune nuteistas sušaudyti. Sekančioje gretose, deš. civil. rūbuose — Stasys Butkus.

prezidentūros ir Ministrų Kabineto rūmų.

Kai Didžiosios Lietuvos lietuviams tekdavo pasinaudoti lietuviška tautine vėliava, tai naudodavosi Maž. Lietuvos spalvų.

Po pirmosios vasario mėn. Rusijos revoliucijos (carą nuvertus) pradėjus rusų kariuomenėje kurtis lietuviškiems kariniams daliniams, kai kurie daliniai įsivedė tautinius trikampius ant rankovių. Spalvos buvo žalia-balta-raudona. Vadinasi, Maž. Lietuvos. Nevisi lietuviškieji daliniai tuos trikampius turėjo. Aš tarnavau Smolensko lietuvių batalione, bet neatsimenu, kad ten kas nors karių būtų nešioję tokius trikampius.

1937 m. Kaune minint 20 metų sukaktį nuo lietuvių karių tautinio sąjūdžio rusų kariuomenėje, į Kauną buvo suvažiuavusių daug ano sąjūdžio dalyvių. Jie buvo pavadinti pirmūnais turėjo prisisegęs prie krūtinės mažą juostelę su žalia-balta-raudona spalva. Tai priminė spalvas, vartotas 1917-1918 m. Rusijoje.

Grįžus kariams į Lietuvą ir pradėjus organizuoti savanorių dalis, iš Rusijos buvo parnešta ir tradicija prie kairės rankovės, augščiau alkūnės, nešioti tautinių spalvų trikampius. Kareiviai nešiojo trikampius, o karininkai tautinių spalvų raiškščius. Ant trikampių ir raiškščių buvo užspausiti dalies antspaudai. Tri-

kai ir labai meniškai įrengti, estetiško grožio pilni. O ir mes pačios, mūsų šeima, turime būti visada, nors ir kukliausiai, bet tvarkingai, švariai apsirengę, kad bet kuriuo laiku nereiktų drovėtis svečio susilaukti, kad viskas pas mus tvarkingumu, šviežumu, grožiu dvelktų.

Atskrenda pavasaris, šiltesniam vėjeliui pūstelėjus išeisime į lauką, tvarkysime darželių, sodinsime gėles, su meile ir nauju užsidegimu visa tai darykime, nes, kaip pasidarysime tokį grožį apie savo namus turėsime. O kuri iš mūsų nenorėtų, kad gražu, jauku apie jos namelius būtų? . . . Pavasarį visos tvarkysime ir savo butą—gerai peržiūrėkime, kad nereikalingų daiktų jame nebūtų: atiduokime juos jei kas dar gali naudoti, netinka-

mus išmeskime, bet neikiškime į palėpes ar sklepa, nes tuomi tik save apsisunkiname. *Pakeiskime dekoracijas, perplanuokim buto apstatymą, kad šviežiau, gražiau atrodytų. Nesigailėkime darbo ir pastangų—butas mūsų pačių atvaizdas.*

Prie savo darbų sumanymų pritraukime ir savo šeimą; ypač vaikus iš mažens reikia pratinėti prie tvarkos, įvairių darbų ir grožio pajautimo.

Gal kas pasakys, kad mes nesugebame, kad trūksta žinių, bet tam sesės yra literatūra ir kiti šaltiniai, tam mes ir turime lavinti savo skonį visur pamatyti ir pajusti grožį, nuolat pačios ką nors naujo dirbti, kurti, kad savo šeimą ir save nuolat nauju grožiu gaivinti pajėgtume.

K. K-nė

kampius ir rankščius nešiojo iki gavo karines uniformas. Vadinasi, juos nešiojo ant civilinių drabužių, kad galėtų atskirti savanorį nuo civilio. Antras ženklas rodė, kad tai karys — prie taip pat civilės kepurės (o vėliau jau karinės) prisegtas Vytis. Karininkų rankščiai ir kareivių trikampiai jau buvo dabartinės mūsų vėliavos spalvos: geltona-žalia-raudona.

1919 m. sausio 1d. Gedimino kalno pilies bokšte Vilniuje tautinė vėliava buvo pakelta geltonos-žalios-raudonos spalvos, 1919 m. vasario 16d. jau Kaune, minint Lietuvos Nepriklausomybės akto paskelbimo metines, taip pat buvo iškeltos vėliavos dabartinių spalvų. 1919 m. kovo mėn. laidodant žuvusį kareivį Praną Eimutį jo karstas buvo apdengtas Amerikos Jungtinių Valstybių vėliava ir lietuviškąją trispalvę dabartinių spalvų. Taigi mūsų tautinė vėliava geltonos-žalios-raudonos spalvos pradėta vartoti gerokai prieš Steigiamąjį Seimą (1920 m. gegužės mėn.).

Nenustebčiau, jeigu 1919 m. pradžioje kur nors toliau nuo Vilniaus ir Kauno savanorių besiorganizuoją daliniai savo vėliavoms ir trikampiams būtų panaudoję žalia-baltą ir raudoną spalvą. Tuomet susisiekimas buvo labai sunkus ir tolimesnės vietovės galėjo nežinoti kokių spalvų vėliava yra priimta. Jeigu tai kur buvo, būtų gera, kad tų dalinių ar vietovių asmenys parašytų savo pastabas "Karyje" kur tai buvo ir kokiuose daliniuose. Papildytų mano šiuos prisiminimus ir istorijai paliktų pėdsakų.

Iš tikrųjų taip buvo. 1917 m. Vilniuje buvo sudaryta komisija iš dr. Jono Basanavičiaus, dailininko—architekto Tado Daugirdo ir dailininko Antano Zmuidzinavičiaus paruošti projektą Lietuvos tautinei vėliavai. Ši komisija paruošė vėliavos projektą iš geltonos-žalios-raudonos spalvos ir jį įteikė Lietuvos Tarybai (vėliau ji pasivadino Liet. Valstybės Taryba).

Lietuvos Nepriklausomybės aktą paskelbus, reikėjo tuojau pat priimti tautinę vėliavą, valstybės ženklą ir Tautos himną. Lietuvos Valstybės Taryba, 1918 m. vasario 16 d. paskelbusi Lietuvos Nepriklausomybės aktą, priėmė valstybės ženklą—Vytį, Tautos himną "Lietuva, Tėvyne mūsų" ir tautinę vėliavą geltonos-žalios-raudonos spalvos.

Taigi, šiek tiek jau bus aišku, kada ir kokių būdu atsirado dabartinė mūsų tautinė vėliava. Manau, daug kam kildavo šis klausimas, bet nesiryždavo iškelti per spaudą. Būtu įdomu, jeigu kas nors, turėdamas žinių, aprašytų Mažosios Lietuvos vėliavą, kada ji atsirado ir kaip.

St. Butkus

Prie rašinio "Kada atsirado mūsų trispalvė vėliava"

Lietuvos herbas Vytis ir trispalvė vėliava, kaip anksčiau minėjau, Lietuvos Tarybos buvo priimtas 1918 metais. Pagrindas priimtas, bet tiksliau ir aiškiau nustatymo nebuvo. 1919 m. kuriantis Lietuvos ministerijomis ir įvairiomis įstaigoms, jų kartiniamis štampams ir antspaudams vartojami vyčiai buvo nevienodi. Kaip kas išmanė taip juos padarė. Vėliavų spalvų tirštumas ir jų juostų pločio ir ilgio santykis taip pat buvo nevienodi. Vienų spalvos šviesesnės, kitų tamsesnės ir tt.

Tai sudarė daug keblumų mūsų atstovybėms užsienyje. Nemaža svetimšalių lankėsi Lietuvoje ir jie matė mūsų vėliavų ir Vyčių nevienodumą. Tuo reikalu prašydavo mūsų atstovybių paaiškinimo. Atstovybės, taip pat neturėdamos tikslų žinių, atsakydamos turėdavo visaip išsisukinėti. Vadinasi, nemaža vargo su tais simboliais turėjo Lietuvos Užsienių Reikalų Ministerija. Todėl neuostabu, kad toji ministerija griebsi iniciatyvos suvienodinti vyčių ir vėliavą.

1923m. Užsienių Reikalų Ministerijos Teisių ir Administracijos Departamento direktorius p. P. Dailidė įteikė Ministerių Kabinetai memorandumą oficialiai nustatyti kokios turi būti vytis ir vėliava. Kabinetas paskyrė komisiją, kuriai pirmininkavo brig. gen. V. Nagius—Nagevičius.

Minima komisija pavėdė dailininkui Adomui Varnui paruošti vyčio ir vėliavos projektus. Vadinasi, galutinai juos baigti. Ministerių Kabinetas priėmė dail. A. Varno projektus ir nuo tada buvo suvienodinta. Nebeliko neaiškumų arba savivaliavimų—kaip kam patinka, taip ir daryti. 1938m. priimtoje antroje Lietuvos Konstitucijoje buvo įrašyti vytis ir vėliava (valstybės simboliai) pagal dail. A. Varno projektą.

Vytis ir trispalvė (geltona-žalia-raudona) vėliava nėra vieno žmogaus kūryba. Vieni 1918 m. pradėjo, o kiti 1923m. baigė.

Dar dėl Mažosios Lietuvos vėliavos. Neseniai teko pasiteirauti pas savanorį kūrėją Joną Ruokį, 1919 m. pradžioje tarnavusį 1 pėst. Prūsų Lietuvos pulke, kuris organizavosi Tauragėje. Ruokis pasakoja, kad šis pulkas vartojęs vėliavą ir kitus tautinius ženklus Mažosios Lietuvos vėliavos spalvų. Pulke puskarininkiai buvę iš Prūsų Lietuvos buvę vokiečių kariuomenės kariai. Eiliniai savanoriai buvę iš Didžiosios Lietuvos. Pulkas nespėjo susiorganizuoti. Greit iširo. Buvo išskirstytas į kitas kariuomenės dalis.

St. Butkus

SENOVĖS LIETUVIŲ PINIGAI

Tenka pripažinti, kad Lietuvos kariuomenės kūrėjas savanoris Jonas K. Karys iš tikrųjų labai darbštus vyras. 1953 m. išleido stamboką veikalą "Nepriklausomos Lietuvos Pinigai", o štai paskutiniu metu vėl išleido nemažą knygą "Senovės Lietuvos Pinigai."

Dirbant dėl kasdienės duonos dirbtuvėse, atsidėti tokiam dideliui ir sunkiam darbai—paruošti medžiagą, parašyti ir pačiam išleisti augščiau minimas dvi knygas juk tai reikalauja didelių pastangų, energijos ir pasiaukojimo. Paaukoti savo poilsio valandas nejuokai.

"Senovės Lietuvos Pinigai" knyga kruopščiai, tikrai atsidėjęs, paruošta. Be žinių apie pinigus nemaža parašyta ir iš bendros lietuvių istorijos. Aprašo kas buvo prekyboje naudojama prieš pinigų atsiradimą Lietuvoje. Vietoje pinigų vartodavo gintarą, akmenis, kaulo, metalo padargus; metalinius antkaklius ir kitokius puošmenis; kiaunių kaillukus. Vėliau greta mainų, atsirado liedinti sidabro gabalai "kapos".

I Lietuvą pradėjo veržtis įvairių svetimų kraštų pinigai. Pagaliau didieji Lietuvos kunigaikščiai Algirdas ir Kęstutis išleido pirmuosius Lietuvos pinigus. Algirdas Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės slaviškoms, ir Kęstutis lietuviškoms sritims. Po jų išleido Lietuvos pinigų Vytautas Didysis ir Jogaila. Algirdaičiai taip pat išleido Lietuvos Did. Kunigaikštystės pinigų slaviškoms sritims, kaip ir jų tėvas.

Vėliau Lietuvos Did. Kunigaikštystės pinigus leido bendri Lietuvos ir Lenkijos valdovai iki Liublino unijos ir po unijos. Smulkiai aprašo kiekvieno valdovo pinigus.

Greta pinigų, aprašo ir senovės lietuvių tautinius ženklus: jietis antgalvę, (gal būtų tiksliau vadinti "Ant galiu"). Gedimino stulpus, Vytis ir skydą su dvigubu kryžiumi.

Knyga gausiai iliustruota senovės lietuvių pinigų paveikslais nuo Algirdo ir Kęstučio laikų iki Augusto II. Taip pat yra ir kitokių paveikslų, sakysime, iškastų senovės papuošalų, ginklų ir kitokių dirbinių. Iš knygos gale įdomu šaltinių ir literatūros sąrašo matyti, kad J.K. Karys šiai knygai paruošti yra daug knygų įvairiomis kalbomis pervertęs.

Jonas J. Karys **SENOVĖS LIETUVIŲ PINIGAI**. Istorija ir Numizmatika. Bridgeport, Connecticut. 1959. J.A.V. Kaina. 10 dol.

Bs.

KARINĖ SPAUDA

KAIP SOVIETUOSE YRA RAŠOMA ISTORIJA

1958 m. Maskvoje išėjo iš spaudos veikalas "Antras Pasaulinis Karas 1939-1945". Sistemingas šio karo įvykių aprašymas buvo jau keleta kartų pažadėtas, bet vis dėl kokių tai priežasčių atidėtas. Ši knyga, matoma, turi tą spragą užpildyti. Knyga apima 930 puslapių, be to, prie jos yra pridėtas visas albumas žemėlapių ir schemų.

Įvade autoriai, kurių yra keletas, kreipiasi į skaitytojus ir sako: "Daugely kapitalistinių šalių, ypač tokiose, kaip U.S.A., Anglija ir vakarų Vokietija, pasirodė išsami literatūra, kuri apima Antrojo pasaulinio karo istoriją. Daug knygų, išėjusių užsieny ir nagrinėjančių Antrojo pasaulinio karo klausimus, netiksliai nuviečia jo svarbiausius įvykius. Šiose knygose sąmoningai, patarnaujant naujiems karo kurstytojams, iškreipiami ir falsifikuojami svarbiausieji įvykiai, sumažinama sovietų tautos ir jos ginkluotos jėgos lemiantis vaidmuo praėjusiam kare".

Atrodytų, kad po tokio įvado knygoje galima bus rasti tikrai objektyvų karo aprašymą, bet perskaičius visą knygą, apie objektyvumą galima kalbėti tik su tam tikrais rezervais. Tiesa, palyginus šią knygą su praeita laida, dar Stalino laikais išleista, galima pastebėti tam tikrą pažangą, bet, deja labai mažą.

Kaip ir pereinamojo laidoje, visas prieškarinis periodas yra atvaizduotas sovietškai: "Imperialistai pakartotinai mėgino išspręsti savo ginčus Sovietų Sąjungos sąskaiton... Tarp tautinės reakcijos kovoje prieš SSSR sprendžiamas vaidmuo buvo skiriamas Vokietijai ir militaristinei Japonijai. Kaip tik dėl to U.S.A., Anglijos ir Prancūzijos imperialistai atstatė karo-ekonominių Vokietijos potencialą ir nukreipė imperialistų agresiją Europoje ir Azijoje prieš SSR... tai nereiškia, kad U.S.A., Anglijos ir kitų valstybių valdantieji sluoks-

niai atsisakė karo metu savų imperialistinių tikslų, ilgus metus planuotų ir dėl kurių stoji į karą. Visoje karo eigoje jie vedė politiką, kuo daugiausiai išsemti Sovietų Sąjungos jėgas kare su Vokietija ir dėl to delse atidaryti Europoje antrąjį frontą.

"Bet imperialistams jų reakcinius tikslus Antrojo pasaulinio karo metu nepasisekė įgyvendinti. Sutrukė didvyriška sovietų tautos kova, jos milžiniškos pastangos ir didvyriškumas, protinga komunistų partijos politika, sugebėjusi nukreipti visos sovietų valstybės pastangas pergalei... Viskas tas, paimta drauge, privedė prie to, kad Antrasis pasaulinis karas pasibaigė ne taip, kaip valdantieji imperialistinių valstybių organai manė. Sovietų Sąjunga ne tik nebuvo sunaikinta, bet išėjo iš karo dar stipresnė ir galingesnė, imperialistų gi pozicijos žymiai susilpnėjo. Nuo kapitalizmo atpuolė visa eilė Europos ir Azijos kraštų. Tie kraštai, SSSR apjungti, stoji į socializmą. Socializmas virto pasauline sistema."

Šita koncepcija kartojama per visą knygą, kiekviena proga. Žinoma Stalino-Hitlerio paktas, sudarytas 1939m. rugpjūčio mėn. ir faktiškai davęs Vokietijai progą pulti Lenkiją, atvaizduotas kaip "taikingas aktas". Įdėmus jo paaiškinimas: "Derybos tarp Anglijos ir Prancūzijos iš vienos pusės ir Sovietų Sąjungos iš kitos, 1939 m. pavasarį ir tų pat metų rugpjūčio mėn. apie kolektyvinės saugumo sutarties prieš fašistines valstybes sudarymą, buvo vakarų valstybių nutrauktos. Anglų-prancūzų delegacija derybų metu reikalavo iš Sovietų Sąjungos neišpildomų vienusiškų įsipareigojimų ir nemanė sudaryti realios sutarties. Viskas tas liudija, kad imperialistinės valstybės mėgino mūsų kraštą izoliuoti ir netrukdyti fašistinės Vokietijos agresijos į rytus, t.y. Antrojo pasaulinio karo pradėjimo. Bet šita jų provoka-

cinė politika pasibaigė fiasko. Prieštaravimai tarp Vokietijos iš vienos pusės ir kolonialinių valstybių (Anglijos ir Prancūzijos)—iš kitos pasirodė nesuderinami... Žinodama provokacinę vakarų valstybių politiką, sovietų vyriausybė, kad užtikrintų SSSR saugumą, priėmė Vokietijos pasiūlymą sudaryti tarp mūsų krašto ir Vokietijos nepuolimo sutartį, kuri ir buvo 1939 m. rugpjūčio mėn. sudaryta. Ši sutartis sustiprino mūsų gynimosi galimybes ir atidėjo Vokietijos karą prieš SSSR" (22 pusl.).

Sovietų kariuomenės 1939 m. rugsėjo 17 d. įsiveržimas į Lenkiją ir sutartis su Vokietija, Lenkijos padalinimas atvaizduotas sekančiai (68psl.): "1939 m. rugsėjo 17 d. kai vakarų Ukrainos ir vakarų Gudijos tautoms grėsė pavojus būti fašistų pavergtom, sovietų kariuomenė, pagal įsakymą peržengė buvusią (kodėl buvusią? Matomai, jau tada Lenkija buvo skaitoma sovietiška—mano pastaba) lenkų sieną ir paėmė vakarų Ukrainos ir vakarų Gudijos gyventojų gyvybes ir turtą savo globon". Kaip gyventojų gyvybės ir turtas buvo "paimtos globon" visiems yra žinoma, bet apie tai, aišku, naujoje karo istorijos versijoje nieko nėra pasakyta.

202 knygos puslapių aptaria aplinkybes prieš karą, nurodo ir nagrinėja klausimus, kaip Europos valstybės rengėsi karui ir kokių priemonių griebėsi, kad užtikrintų sau pergalę. Apie sovietų—suomių karą užsiminama tik viena kartą ir būtent sekančiais žodžiais (156 pusl.): "Tuo metu, kai Sovietų Sąjunga griebėsi visų priemonių, kad užstotų vokiečių agresijai į rytus kelia, reakcinė Suomijos vyriausybė priėmė Sovietų Sąjungos atžvilgiu aiškiai priešišką poziciją, rezultate prasidėjo sovietų—suomių karas. Šiame kare suomių reakcija buvo nugalėta. Pagal taikos sutartį, pasirašytą 1940 m. kovo mėn. SSSR siena Leningrado rajone buvo atstumta į šiaurės—vakarus". Apie Baltijos valstybes tame pačiame pusl. pasakyta tik tiek "Sovietų vyriausybė pasirašė nepuolimo sutartis su Pabaltijos valstybėmis, kurios vėliau, atsižvelgiant į šių tautų norą, įėjo į SSSR sudėtį." Kaip matome neturi jokios gėdos ir saiko meluoti. "Vry, da mieru znaj" sako rusų patarlė.

Juokingas Stalino laikų sovietinių istorikų tvirtinimas, kad sovietų kariuomenės iki Maskvos atsitraukimas buvęs "genialios Stalino strategijos planas" dalinai jau užmirštas. Šioje knygėlėje galima rasti nurodymų, kad sovietų kariuomenė 1941-1942 m. eigoje turėjo didelių pralaimėjimų, kurių dalis apibūdinama katastrofiškais. Bet ir šios knygos autoriams ne-

užteko drąsos, arba cenzūros nebuvo leista rašyti visą teisybę. Knygoje gan smulkiai aprašoma kur ir kada vokiečių tankų daliniai prasiverždavo į užpakalį, rašoma apie sunkią padėtį, į kurią pateko apsupti sovietų daliniai. Bet kas toliau su tais sovietų daliniais atsitiko visoje knygoje negalima rasti nė vieno žodžio. Apsiribojama tik tokiu sakiniu: "Kautynių eigoje daugelis dalių prasiverždavo ir išeidavo iš apsupimo. Daliniai, likusieji prieš uždakalyje, pereidavo į partizaninius veiksmus." Niekur negalima rasti nei vieno skaičiaus, kuris parodytų sovietų kariuomenės nuostolius, būk tai per visą karą nebūta atsitikimo, kad sovietų dalinys pasiduotų nelaisvėn. Bet skaičiai apie vokiečių nuostolius duodami tiksliai ir išsemiamai.

Įdomus yra knygos skyrius, kuris išvardina priežastis, privedusias prie pralaimėjimų, ypač pirmuose karo metuose Pirmą kartą sovietų karo literatūroje galima užtikti prisipažinimą, kad karo pradžioje sovietai turėjo daugiau tankų ir lėktuvų negu vokiečiai. Jų tankų ir lėktuvų dalis buvo pasenusi ir negalėjo stoti į kovą su moderniais vokiečių tankais ir lėktuvais. Knygoje prisipažinta, kad vyriausios vadovybės (t.y. Stalino) vadovavimas kai kada buvo "nepatenkinantis", kad ryšiai centro su frontu kai kada nutrūkdavo, kad kariuomenė menkai buvo aprūpinama ir kad mechanizuoti kariuomenės daliniai nuo pat pirmų karo dienų turėjo didelį nedateklių degalų, atsarginių dalių ir šaudmenų.

Kaltė už pralaimėjimus didele dalimi tenka Stalinui, kuris neteisingai įvertinęs aplinkybes prieš karą ir karo pradžioje, sutrukdė kariuomenės perginklavimą. Bet įdomiausias yra sekantis posmas (177 pusl.): "Teoretinis ir praktiškas pasiruošimas didesnės dalies visų kategorijų vadų neatatiko moderninio didelio karo reikalavimų. Taip buvo, pirmon eilėn, todėl, kad prieškariniais metais įsigiję Stalino pasitikėjimą Jagoda, Ježovas ir Berija sunaikino žymią dalį vadovaujančių asmenų kariuomenėje ir tokiu būdu padarė mūsų armijos kovingumui didelę žalą".

Šis prisipažinimas, net ir tokioje formoje yra būdingas prisimenant, kad Jagoda faktiškai stovėjo OGPU NKWD organų priekyje nuo pat Dzeržinskio mirties, nes tuoj organų vadas Menžinskis sunkiai sirgo ir jiems vadovauti negalėjo. Kitaip sakt, šis sakinytis pripažįsta, kad visa Stalino, komunistų partijos CK ir vyriausybės, daugiau kaip 10 metų prieš karą vesta politika, privedė kraštą prie karinės katastrofos. Šis faktas visiems yra gerai žinomas, bet

iki šiol Sovietų Sąjungoje niekuomet nebuvo prisipažinta.

Knygoje yra daug nutylėjimų. Ten pasakyta, kad jau antrą karo dieną buvo sudarytas valstybės gynimo komitetas Stalinui pirmininkaujant, kuris perėmė visą valstybinę, politinę ir karinę valdžią. Be to komiteto sudėtis nepažaduodama, ir tai suprantama, nes į tą komitetą įėjo: Berija, Molotovas, Voroišilovas, Kaganovičius, Malenkovas o vėliau ir Bulganinas. Peržiūrėjus visą tą sąrašą lengva pastebėti kad iš visų išvardintų asmenų vienas tik Voroišilovas kol kas dar nepavirto į "psa".

Visiškai nutylėta ir Žukovo vaidmuo. Visoje knygoje jo pavardė minima tik kaip I Gudijos fronto vado 1944 m. tuo metu, kai visi kiti generolai iki armijos daliniai korporavado žymimi visose operacijose. Aprašant tokias operacijas, kurios yra ypač su Žukovo vardu surištos, kaip Maskvos gynimas, Stalingrado mūšis, pergalė Lenkijoje ir Rytų Prūsuoose, Berlyno paėmimas, jau nekalbant apie tai, kad jis buvo pirmas sovietų kariuomenės rytinėje Vokietijoje vadas, Žukovo vardas visai neminimas. Gal tai ir dėl to, kad dalis klaidų, kurių pasėkoje sovietų kariuomenė neužtektinai buvo parengta karui, krinta ir į Žukovui, nes jis prieš karą buvo sovietų generalinio štabo viršininkas. Bet ir apie šitą jo vaidmenį knyga nieko nesako.

Apie karo metu U.S.A. suteiktą paramą: ginklais, lėktuvais, rūbais ir maistu, nieko nerašoma. Tartum jos visai nebuvo.

Taip Sovietų Sąjungoje rašome istorija. U.

JEI EISENHOWERIS UŽSIVILKTŲ VĖL GENEROLO UNIFORMĄ?...

Po kiekvieno karo politikai ir žymieji karo vadai rašo savo atsiminimus, kad įtikintų, jog tik jie buvo teisingi ir tik jų planai buvo geniališki, bet jei jie nepavyko tai kalti kiti—politikai ir generolai.

Dabar pasirodė ir Anthony Edeno atsiminimai, už kurių atspausdinimą The Times jam sumokėjo 300,000 dol. Juk tai gražūs pinigai!..

Edenas rašo, kad jo ambicijos niekad toliau nesiekė kaip Foreign Office Užsienių reikalų ministeriją. Premjero vieta jam buvusi per augštoka.

Edenas netik neturi jokie rašytojiško talento, bet pavardčius jo atsiminimus, atrodo, kad jam trūksta paprasčiausios vaizduotės. Jis tebėra praėjusios epochos žmogus ir dabartinėje atominėje epochoje norėjęs duoti kryptį Viktorijinės epochos subankrutavusiai "irankiais."

Kuo gi jis vadovavosi užsienių po-

litikoje? Išlaikyti viską kas tik pasiseks iš buvusios D. Britanijos imperijos. Laikytis Didžiųjų trijų—JAV, Sov. Sąjunga ir D. Britanija—bet kartu daboti, kad JAV pačios nesusitartų su Sov. Sąjunga ir, apsaugok Praamžiau, su Prancūzija. Anglija privalo būti informuota apie viską ir jos patarimai turi būti visiems svarbiausias dalykas, ir ji privalo būti palinkusi Maskvos link. Sovietų Sąjungos sunkumus geriausiai suprantanti Anglija. Ji turi rūpintis Sov. Sąjungos saugumu, kad "kokios nors" išaugusios jėgos jos nepažeistų. Reikia palaikyti geresnius santykius su Prancūzija kaip su Adenauerio Vokietija. Tai tokia Anglijos politinė kryptis, anot Edeno.

Apie buvusias laisvas ir pavergtas komunistų valstybes Edenas savo atsiminimuose nėra pasakęs nė žodžio. Jo nuomone, tas gal būt bus aktualu tik po kokios 50 ar 100 metų!

Nors visoje Amerikos istorijoje Eisenhoweris skaitomas proangliškiausias prezidentas, tačiau angliai jį labai kritikuoja. Atrodytų, lyg jų tikslas sugadinti santykius su JAV.

Edenas rašo, kad J.F. Dulles, buvęs JAV sekretorius, stengėsi įtraukti Angliją į karą, Prancūzų Indokinijoje 1954 m., bet tik jam griežtai pasipriešinus pasisekė išvengti gal ne ir III pas. karo.

Anglų, prancūzų ir izraelitų invazijos į Egiptą metu 1956 m., rašo Edenas, Eisenhoweris turėjęs su juo telefoninį pasikalbėjimą, kurio metu pavartojęs "kareivinių keiksmazodžius".

Anglijos politikai, Anthony Edenas su dabartiniu Macmilanu priekyje, dar iki dabar tebesėdi Viktorinėje epochoje, kai tuo tarpu amerikiečiai tarpplanetinėje epochoje turi, rungtyniaudami, tik vieną pavojingą konkurentą—Sov. Sąjungą.

Pasaulinėje situacijoje, atrodo, geriausiai orientuojasi Adenaueris. Jis pažįsta kitų valstybių vyrus. Todėl nenustabu, kad šiuo metu tikriausias Jav partneris pasidarė kancleris Adenaueris, kuris pasirėmęs germaniškuoju mitu ir skelbia "pasaulio išgelbėjimą nuo komunizmo."

Ką pasakytų ir kaip jaustūsi visi tie atsiminimus parašė, jei artimiausioje ateityje, Eisenhoweris, kaip De Gaullis, kritiškų pasauliui momentu, iš naftalino išsitrauktų savo generolišką uniformą, ir per radio ir televiziją, iš amerikoniškų apie žemę skriejančių satelitų, paskelbtų visam pasauliui apie atėjusią laisvės vandeną, o Maskvoje sėdinčių budelių adresu paleistų "kareivinių keiksmazodžius."

K. M. J. šarūnas

J. A. VALSTYBĖS

—Kaip ištikro yra su ta, taip dažnai linksniuojama, spraga JAV ir Rusijos raketų pajėgumo palyginime? Šiandien dar nėra tos spragos. Čia galvoje turima tik tarpkontinentines raketas, 5,000 ir daugiau mylių atstumams. Amerikiečiai dabar turi tik 3 Atlas raketas pozicijose. Rusija, spėjama, turi apie dešimtį jų, bet tas jėgų palyginimo svarstyklėse beveik nieko nereiškia. 1961 m. Amerika turės apie 72, o rusai apie 100 raketų. 1963 m. ta spraga dar paplėtės; JAV-200-250, Rusija 400-500 raketų. 1963 m. Amerika tikisi baigti išvystyti kieto kuro Minuteman raketą, kuri galės būti leidžiama iš požeminių ugniaviečių ir kilnojamoji pozicijų. Kai tik Minuteman bus pradėta gaminti masiniai toji vis didėjanti spraga staigiai užsikiš.

Administracija įrodinėja, kad būsianti spraga raketų skaičiuje nereiškia jog atsiras spraga bendram pajėgume atremti puolimą, ar vykdant atkeršijimą. Tą būsimą raketų spragą pilnai užpildys SAC — Strateginė Aviacija, kuri turi apie 400 E-52 bombonešių ir dar gaus 300, ir apie 90 B-58. Jie visi ginkluoti vandenilio bombomis ir Hound Dog raketomis. Manoma, jog rusai supranta SAC jėgą ir nebandys nieko pradėti savo skaitlingesnėmis raketomis.

Visi pasitiki SAC pajėgumu šiaandien, bet atsargesnieji daleidžia, kad kai rusai turės daugiau raketų, tai staigiu užpuolimu gali sunaikinti SAC jėgą žemėje. Todėl jie nori turėti daugiau lėktuvų esančių nuolatos ore. Sakoma, dabar jų nuolatos ore esą 15%, norima pakelti tą skaičių iki 25%. Bet tas reikalautų daug papildomų išlaidų. Kiti susirūpinę, kad sustiprinta rusų priešlėktuvinė apsauga gali sumažinti SAC veiksmingumą ir nori SAC aprūpinti naujais B-70 bombonešiais, kurie galėtų skristi augščiau ir greičiau — apie 2,000 mylių į val., bet tai vėl suriša su pinigų.

Bendrai, atrodo, kad Amerikos karinėse jėgose didelių spragų nėra, silp-

nesnes vietas papildo stipresnės. Šiomet yra prezidento rinkiminiai metai, tai ta proga vieni ieško spragų, kad per jas galėtų patekti ten, kur nori; kiti apie jas daug šneka, kad išgautų daugiau pinigų krašto gynybai.

—Vasario mėn. bandyta paleisti satelitą-šnipą, kuris vadinamas MIDAS (Missile Defense Alarm System). Jo paskirtis stebėti prieš raketų iššovimus ir atominius sprogdinimus virš žemės paviršiaus. Jo instrumentai turėtų pastebėti skrendančių raketų sklaidžiamus infra raudonuosius spindulius ir apie tai pranešti ji sekantiems stotims žemėje. Jo patarnavimai būtų labai naudingi. Tikima, kad jis rusų raketų pavojaus išpėjimo laiką prailgintų iki 30 minučių. Skaičiuojama, kad dabar naudojantis radaro tinklu turima tik 15 min. Tas 15 min. skirtumas yra labai svarbus; daugiau bombonešių pakiltų oran, taipgi atsikeršijimui skirtos raketas galėtų būti paleistos į joms numatytus taikinius pirmiau negu rusų raketas skirtos jas sunaikinti atsikristų. Midas satelitą išmetančioji raketa sukonstruota iš dviejų raketų: pirmoji — Atlas ir ant jos Agena, kurioje yra instrumentai sudarą Midas satelitą. Jo orbita turėtų būti 125-150 mylių augštyje. Žemės pusiaujo linijoje, jo amžius būtų 1-2 savaitės. Kad užtikrintų nuolatinį sekimą vis nauji Midai turėtų būt leidžiami. Tikima, jog 6 toki satelitai galėtų sekti visą žemės paviršių. Midas turėtų pastebėti kaitros šaltinius tik pradėdant 8-9 myliom nuo žemės paviršiaus, čia reikalinga išvengti suklaidinimų, pav. miškų gaisras neturi sudaryti raketos iššovimo išpūdį ir pan.

Numatyta buvo paleisti iki 10 Midas satelitų, jo patikimumo įrodymui. Pirmasis bandymas nepavyko: antroji raketa Agena neužsiedė ir satelitas neįėjo orbiton.

—Armija pradėta perginkluoti naujais šautuvais M-14. Jis pakeis dabar naudojamus keturis šautuvų tipus. M-14 kalibras yra 7.62 mm. Tokį priėmė ir NATO. Šautuvas su 20 šovinių

apkaba sveria 10 sv. Šaudymo greitis 750 šuvių per min., šaudo automatiškai ir pusiau automatiškai. Jis turi liepsnos slopintoją, kas pasunkina ugniavietės pastebėjimą. Naujuju šautuvu pirmiausia apginkluojama 101-ji divizija.

—Armijos naujoji 105 mm motorinė gaubica turi aliuminijaus kiautą, kuriame telpa 89 jos šoviniai. Ji gali būti pervežama ir lėktuvu.

—Išgalvota yra malūnsparnis apginkluoti raketomis. Abiejuose jo šonuose pakabinama po 3 raketas, iš kur jos leidžiamos į taikinius. Naudojamos "žemė-žemė", pačios surandantios metalinius taikinius, raketas.

ANGLIJA

Pietryčių Anglijoje pirmoji Thor raketų bazė jau veikia. Jos 15 raketų yra pozicijose. Raketų paleidimo platformos išskleistos dideliame plote, viena nuo kitos maždaug 12 mylių. Dar 2 tokios bazės esančios kituose Anglijos rajonuose. Ketvirtoji bus baigta įrengti šią vasarą. Skaitoma, kad su tom 45 raketom galima sunaikinti visus Rusijos miestus, kurie yra į vakarus nuo Maskvos. Thor raketas siekia iki 1,800 mylių.

Raketų aptarnavimas yra nuolatinis. Prie normalių aplinkybių raketa gali būti iššauta per 15 minučių. Raketas pripildymas skystu deguoniu ir kerksinu (10,000 galonų) užtrunka apie 8 minutes. Iššauti galima per 1 ar 2 minutes. Taip užtaisyta raketa gali stovėti keleta valandų; taip jos laikomos ypatingo pavojaus atsitikimais.

Joms skirtos vandenilio bombos laikomos atskiruose sandėliuose — šulniuose, jas saugoja amerikiečiai kariai. Kai gresia pavojus jos įdedamos į raketas. Anglų tarnyba raketas negali iššauti iki amerikietis pareigūnas neduos sutikimo ar neatrakis atatin-kamo mechanizmo.

Vienos raketos tarnybą sudaro 18 karių, bet jos paleidimui užtenka 7.

PRANCŪZIJA

—Vasario 13 d. prancūzai susprogdino pirmą savo atominę bombą Sacharoje. Turėjimas atominės bombos daro daug įtakos į Prancūzijos karinį planavimą; numatoma sudaryti pajėgų kumštį smūgiui. Todėl jie gaminasi bombonešį Mirage IV-A, kuris galės nešti atominę bombą tolimus atstumus; paskirti kreditai pagaminti raketai, kuri galėtų nešti atominę bombą iki 3,000 km.; užsakyta lėktuvnešiams puolamųjų naikintuvų, Etendart IV, kurie gali nešti ir atomines bombas; statomas naujas lėktuvnešis Foch, kuriam lėktuvai taipgi užsakyti; numatyta vieną kreiserį paversti raketas svaidančiu laivu.

—Alžiro sukilimą malšinant, nuo jo pradžios 1954 m. iki 1959 m. pabaigos, prancūzai prarado 13,000 karių.

Vokietija Amerikoje užsakė Mace raketu už \$120,000,000. Principe Mace raketa panaši į vokiečių naudotą II D. Karo metu V-I, kaip bepilotinis lėktuvas. Ji gali nešti atom. bombą ir varoma sprausminio motoro. Ji išmetama į orą nuo judrios platformos atskira raketa. Mace skrenda 650 myl.-val. greičiau, gali nuskristi iki 1,200 mylių. Skrenda labai žemai, taip išvengia prieš radaro sekimo.

Vokiečiai perka Mace B, kurios vairavimo mechanizmas yra įmontuotas joje pačioje, todėl neveikiama išorinės įtakos. Ši raketa Vokietijai bus strateginių atstumų ginklas. Raketos visiškai priklausys vokiečiams išskiriant atomines bombas, kurios bus amerikiečių priežiūroje.

J.L.

KARINĖS DVASIOS KUN. J. ŽEBRIO SUKAKTIS

1894 m. Amerikos Jungtinėse Valstybėse, Plymouth, Pa., buvo išleista 32 pusl. knygelė "Knygelė dėl lietuviškų kareivių Amerikoje." Autorius pasirašė slapyvardžiu "Lietuvos kareivis."

Šią knygelę teko pamatyti dar Lietuvoje—Nepriklausomybės laikais. Iš pradžių manėme, kad ją paruošė kas nors iš buvusių karių. Tik atsklausus per Amerikos lietuvių spaudą sužinojome, kad tas "Lietuvos kareivis" yra kun. Juozas Žebrys.

Minima knygelė buvo pirmasis lietuvių kalba karinis rikiuotės statutas. Buvo lietuviškos komandos ir kita. Buvo įdėtos septynios dainos rekomenduojamos skaityti.

Knygelės įvadoje autorius kun. Juozas Žebrys tarp kitko rašo: "Lietuviška kariuomenė, dabar tvėriantis Amerikoje, turi pridurti viltį prisikėlimui Lietuvos. Lietuviams nė ant juoko reikia rištis kareiviškosna draugystesna ir persiimti visiems kareiviška dvasia... Jei kas nori būti kareiviu, tai reikia būti tikru kareiviu, visa širdimi ir galva; kareiviams nepritinka būti išmergėjusiems vyrams, kur viską norėtų lengvo ir gero, reikia nebijoti pakelti nėjokio vargo, o jei reikalautų Dievas ir tėvynė Lietuva, nebijoti pralieti kraują."

Be šio statuto, kun. J. Žebrys dar yra parašęs knygelę "Kankinimas Katalikų Kražiuose," bendradarbiavęs "Apžvalgoje" ir kituose laikraščiuose, įsteigė 1893 m. "Eostono Lietuvių Laikraštį" ir jį redagavo, 1895 m. įsteigė lietuvišką spaustuvej.

Es spaudos darbą, kun. J. Žebrys dirbo ir kitoje lietuviškoje srityje. Padėjo lietuviams steigti savo krautuves, Waterbury, Conn. įsteigė lietuvių parapiją, organizavo lietuvius ir kėlė jų kultūrinį lygį, New Britain, Conn., pastatydino didelę mūrinę lietuvių bažnyčią, o senojoj buvusioj bažnyčioj įrengė lietuvišką mokyklą, ir t.t.

Kun. J. Žebrys gimė 1860 m. va-

sario 16 d. Palainių kaime, Šiaulių aps. Mokėsi Šiaulių gimnazijoje ir Kauno kunigų seminarijoje. 1884 m. išventintas į kunigus, buvo paskirtas vikaru į Akmenę, Žemaitijoje. Greit išvyko į Ameriką.

1915 m. vasario 8 d. du plėšikai užpuolė kun. J. Žebri namuose, ilgai jį kankino, norėdami išgauti pinigų, bet maža ko terado. Pagaliau smaugdami ir revolverio šūviais jį nužudė.

Šiomet vasario mėn. suėjo 100 metų nuo kun. J. Žebrio gimimo ir 45 metai nuo jo mirimo. Dienraštis "Draugas" savo "Mokslo, meno, literatūros" priede (vasario 6 d.), kultūrinės kronikos skyriuje paminėjo šias kun. J. Žebrio sukaktis.

Kęstutėnas

* *

Ne jis pats taip pasivadino...

Po šaltos ir darganos nakties, grįžęs iš sargybos nemiegojęs, sušalęs ir slogos kamuojamas eilinis Drunga, turėjo atsistoti į rikiuotę kuopos patikrinimui.

Praėjęs kuopos gretas leitenantas, stabtelėjo ties eiliniu Drunga, tarytum nustebęs, klausdamas:

—Kas su tamsta yra? Batai purvini, barzda apžėlusi, uniforma—suvelta, plaukai seniai kirpti, nesiskutęs! Jūs negerbiate visai uniformos! Kaip jūs dar galite save vadinti kareiviu?.

Išsitempęs eilinis Drunga atrėžė:

—Visiškai ne aš pats kareiviu pasivadinau. Mane taip pavadino Naujokų Ėmimo Komisijoj...

Pr. Alšėnas

Malūnsparnis ginkluotas raketomis; ypač gera prieštankinė priemonė.

Vasario šešioliktosios minėjime Vašingtone, Vašingtono viešbutyje kalba kongresmanas Madden; deš. — programos vedėjas Žemaitis. Nuotr. ALDA

SVARBUS POSĖDIS CHICAGOJE

Jėzuitų namuose, vasario 28d. įvyko RAMOVĖS centrinės valdybos ir Chicagos skyriaus valdybos bendras posėdis. Buvo svarstyti du pagrindiniai klausimai: Žalgirio mūšio 550 m. sukakties minėjimo ir L.V.S. RAMOVĖS dešimties metų sukakties minėjimo.

Buvo nusistatyta, kad Žalgirio mūšio sukakčiai minėti tenka iniciatyvą imtis RAMOVEI drauge su Bendruomenės organizacija. Pirmiausia pradėti Žalgirio minėjimo reikalą judinti vietinėje lietuviškoje spaudoje, po to šaukti lietuvių kolonijose vietinių organizacijų atstovų susirinkimus, kuriuose sudaryti minėjimo komitetus.

Centrinė Valdyba pasiryžusi skyrius paskatinti šį svarbų mums įvykį, kur tik yra lietuvių, paminėti. Patį RAMOVĖS dešimtmečio minėjimą nusistatyta buvo minėti rudenio, tik tie skyriai, kurie jau susilaukė dešimtmečio datos, gali minėti atskirai.

P. E. D -kis

IS ROCHESTERIO RAMOVĖŲ VEIKLOS.

1. Visuotiniame susirinkime skaityta ramovėno Br. Užemio paskaita apie K. Žuko knygą "Žvilgsnis į praeitį". Be kitų klausimų paskaitoje buvo nagrinėta tie įvykių aprašymai, kurie ir spaudoje susilaukė įvairių atsiliepimų. Iškelta kai kurių faktų prieštaraivimai, objektyvumo trūkumas, o kai kurių faktų ir abejotina tiesa.

Po paskaitos įvykusias diskusijas ypač tingai pagyvino Pr. Saladžius, A. Naujokas ir Podelio asmeniniai prisiminimai apie kai kuriuos knygoje minimus įvykius.

2. Kariuomenės atkūrimas paminėtas viešame minėjime lapkričio mėn. 28d. Prof dr. A. Klimo paskaita apie Lietuvos kariuomenės ir visuomenės santykius buvo ne tik retai girdima tema, bet ir paminėtina savo vaizdingu, turiningu ir gyvu žodžiu. Faktai rodė, anot paskaitininko, kad visuomenėje buvo ir nuoširdaus prisirišimo ir entuziazmo savo kariuomenės atžvilgiu, ypačingai jaunuomenės tarpe. Minėjime surinktos aukos — 66 dol. — paskirta karo invalidų šelpimui.

3. Skyriuje susidarė tradicija atšvęsti kiekvieno ramovėno 65 m. gimtadienį. Sausio mėn. 6 d. ramovėnai su šeimomis ir draugais atšventė Andriaus Naujoko gimtadienį. A. Naujokas, ats. kapitonas (aviacija), yra vienas iš Rochesterio Ramovės skyriaus steigėjų, aktyvus jos narys, rėmėjas kitų lietuviškų organizacijų. Solenizantas savo žodyje nušvietė savo gyvenimo kai kuriuos ryškesnius įvykius, žmones, tą istorinį Lietuvos kampelį—Zapyškį, kur prabėgo jo jaunystė. Jis visados mėgo knygą ir mokslą, ir jo siekė su pasišventimu,

nežiūrint ir vargingų sąlygų. Ir šiame krašte mokėsi ne dėl geresnio darbo, bet dėl noro žinoti. Technologijos institute baigė sėkmingai chemijos mokslą tais pačiais metais, kai sūnus Algis — aktyvus bendruomenės choro, tautinių šokių grupės ir lietuvių studentų skyriaus narys, kuris universitete baigė chemijos inžineriją ir šiuo metu bestudijuojantis magistro laipsniui įgyti. Solenizantui įteikta dovanėlė—ramov. Draugelio padaryta lietuviška kopyltėlė; poniai įteikta tradicinė rožių puokštė. Ir išėjęs į pensiją A. Naujokas žada būti aktingu ramovėnu ir Lietuvių Bendruomenės nariu.

A.M.C.

BROOKLYNAS

Naujoji Ramovės sk. Valdyba paskirstė taip pareigomis:

J. Šlepetyš Valdybos Pirmininkas
L. Virbickas Vicepirmininkas
K. Kepalas Sekretorius
A. Petkevičius Išdininkas ir
R. Markevičius narys kultūros reikalams.

Valdyba š.m. vasario 19 dienos posėdyje susipažino su LKVS-gos Ramovės, N.Y. Sk. reikalais; aptarė numatomo išleisti LKVS-gos metraščio reikalą; svarstė Valdybos š.m. veiklos planą, apimantį profesinius ir kultūrinės srities darbus.

Valdybos adresas: 3528 90 St. Jackson Heights, N.Y. Tel. HA 6-9257.

DAUGIAU ATSAKINGUMO

Š.m. KARIO 2 nr. buvo įdėtas p. Pov. Dirchio rašinėlis "Karžygius prisimenant".

Apie savanorius Juozą Kalasiūną ir Antaną Zambacevičių rašo, kad jie ėjo nešti sargybos prie Karo Ligoninės ir buvo vokiečių sušaudyti ir jų lavonai išniekinti. Iš tikrųjų jie ėjo sargybos nešti prie Raudonojo Kryžiaus Ligoninės ir buvo ne sušaudyti, bet girtų vokiečių kareivių nušauti. Taip pat niekas tuo metu nekalbėjo ir niekur neradau parašyta, kad jų lavonai būtų išniekinti.

Apie partizaną Aleksandrą Vainauską rašo, kad jis žuvo ties šiauriais kovoje su rusais bolševikais. Iš tikrųjų partizanas Vainauskas žuvo kiek toliau nuo šiaurii, būtent, Pašvytinio apylinkėje, Rimbūnų dvare, kovoje su latvių bolševikų būriu.

Karo valdininkas Ruzgas žuvo atsi-traukimo metu. Pirmą kartą girdžiu, kad eilinis Kostas Skinulis buvo savanoris. Jis buvo mūsų būrio kareivis. Buvo pašauktas. Tai jis pats pareiškė, atvykęs į mūsų būrį, kai jį paklausiau, įtraukdamas į būrio sąrašą.

Viršila Andrius Gudaitis žuvo ne spalio 30 d., bet rugpiūčio 30 d. buvo sunkiai sužeistas prie Grivos (Daugpilio priemiesčio) ir po keletos dienų (rodos, rugsėjo 4 d.) mirė. Vilniaus batalionas (kuriame Gudaitis tarnavo) spalio 30 d. jau buvo nebe bolševikų fronte, bet bermontininkų.

Jaunieji skaitytojai gali suprasti, kad 1919 m. iš mūsų karių žuvo tik šie jo išvardinti kariai. Būtų aiškiau pabrėžus, kad "1919 m. kovose, be daugelio kitų žuvusių karių ir partizanų, žuvo šie karžygiai."

Rašant apie Nepriklausomybės kovas reiktų turėti daugiau sąžinės ir atsakingumo jausmo. Neklaidinti dabar jaunesniųjų skaitytojų, o ateityje istorikams kristi į akis klaidingi rašinėliai, greita kitų teisingų. Tuo būdu sukeltų abejojimų.

St. Butkus

Ar kas pasakytų, kad jie jau 65 metų slegiami! Iš kairės į dešinę: ats. plk. Pr. Saladžius, ats. kpt. A. Naujokas, ats. plk. R. Liormanas

Foto Podelis

A.A. GEN. M. PEČIULIONIS

Š. m. sausio 26 d. Lietuvoje mirė generolas Motiejus Pečiulionis, sulaukęs 72 metų amžiaus. Palaidotas Augštojce Panemunėje, prie Kauno.

Gen. M. Pečiulionis buvo Lietuvos kariuomenės kūrėjas savanoris, Nepriklausomybės karų dalyvis, artilerininkas. Kovose pasižymėdavo kaip labai taiklus artilerininkas. Pasakodami kareiviai apie jo šaudymą iš pabūklų, dažnai pabrėždavo ("Jau kur duoda jis, tai ir pataiko!") Populiarius buvo kareivių tarpe. Kareiviai jį vadindavo "Perkūno dieduku."

Po Nepriklausomybės kovų gen. M. Pečiulionis buvo Ginklavimo Valdybos viršininkas. Vėliau išėjo į pensiją.

Gen M. Pečiulionis 1945 metais raudonųjų rusų buvo suimtas ir išvežtas į Vorkutos vergų stovyklą. 1956 m. grąžintas į Lietuvą, gerokai palūžusia sveikata ir buvo apgyvendintas Ilguvos invalidų namuose.

St.

A.A. PLK. IGNAS MUSTEIKIS

Š. m. vasario 5 d. Clevelande, Ohio. (J.A.V.) mirė Lietuvos kariuomenės pulkininkas Ignas Musteikis.

Vėlionis gimęs 1890 m. liepos 25 d. Vyžuonose, Utenos aps. 1915 m. baigė karo mokyklą Petrapilyje ir visą Pirmąjį Didįjį Karą praleido vokiečių fronte.

Grįžęs iš Rusijos į Lietuvą, 1918 m. gruodžio mėn. įstojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę Vilniuje. Buvo pa-

skirtas į 1 pėst. pulką bataliono vadu. Vėliau iš šio bataliono išaugo 3 pėst. pulkas, ir plk. Musteikis vadovavo šiam pulkui. 1920 m. buvo diviziono vadu.

1924 m. išėjo atsargon. 1926-1927 m. buvo vidaus reikalų ministras ir ypatingų reikalų karininko pareigose prie Respublikos Prezidento. Nuo 1929 m. buvo vienas Lietuvos Banko direktorių, o vėliau Valstybės Tarybos nariu. 1939 m. išėjo į pensiją. Į Ameriką atvyko 1949 m.

A.A. KPT. IZIDORIUS JATULIS

Š. m. vasario 7 d. Garwood, N.J. (J.A.V.) mirė Lietuvos kariuomenės kapitonas Izidorius Jatulis. Palaidotas vasario 10 d. šv. Kryžiaus kapinėse, Arlington, N.J.

Kpt. Jatulis 1944 m. Žemaitijoje buvo suorganizavęs ir vadovavo 1 žemaičių pulkui, kuris kovojo su Sovietų Sąjungos kariuomene. Rodos, organizavosi ir 2 žemaičių pulkas.

Kas turėtų žinių apie kpt. Jatulio veiklą minimuose pulkuose ir bendrai apie šiuos pulkus, prašome parašyti "Kariui".

LVS RAMOVĖ C.V-BOS BENDRAŠTIS NR. 51 (1960 M. SAUSIO 1 D.)

Šiuo bendraraštiu pranešama apie naujai įsteigtą Savišalpos Fondą ir pridedamas jo statutas, įsigaliojęs 1960 m. sausio 1 d.

Fondo komisija paskirta iš J. Tumo, A. Rėklaičio ir K. Oželio.

Statutas sako, kad Fondas nėra sąjungos nariams privalomas, tik mokanti metinį mokestį. Fondui, mažesnę 1 dol. metams, yra laikomi Savišalpos Fondo nariais.

Fondo nariai, atsidūrę sunkioje materialinėje būklėje, gali gauti vienkartinę pašalpą ligos, mirties, gaisro, potvynio, vagystės ir panašiais kitais nelaimės atvejais, jeigu negauna iš kitur draudimo kompensacijos ar pašalpos.

Pašalpos dydis 10-100 dol.

Apie Sąjungos Garbės narių tvirtinimą pranešama:

"iškilmingas, įspūdingas ir kartu nekomplikuotas Sąj. Garbės narių pri pažinimas, tvirtinimas ir rinkimas gali būti įvykdytas tik Sąj. Skyrių Atstovų Visuotinio Suvažiavimo, kaip numatyta Sąj. statuto I Dalis, 6 str. . Korespondenciniu būdu Sąj. Garbės narių netvirtinti."

Apie prievarta tarnavusių vokiečių kariuomenėje lietuvių Sąjungon priėmimą sakoma:

"Jei kovotojas ir kartu padorus, sąžiningas lietuvis, norįs įstoti į skyrių nariu, bet pagal statuto ir minėto bendraraščio (Nr. 48 str. II iš

1959.IV.15) raidę negali būti priimtas, tai jei Skyrius randa jį tinkamu gali jį primti, taip sakant, neoficialiai, pritaikant jam ne statuto—nurodymų raidę, bet dvasią plačiaja prasme."

Klaidingai sunumeruoti bandraraščiai Nr. 48 ir 49 iš XII 21d. turi būti pernerumeruoti į Nr. 49 ir 50 atatinkamai.

BENDRARAŠTIS NR. 53 (1960.II.16)

Liečia 1959 m. KARIO straipsnių premijavimą

Sudaryta Premijų Komisija iš pko J. Švaisto-Balčiūno ir narių:

E. Šulaičio—KARIO Red. atstovo, ir J. Liorento — Chicagos Skyriaus atstovo.

Jos posėdis įvyks kovo 26 d. Komisijai patiekti šie premijuotinti straipsniai;

1. S. Butkus — "Augino Tėvas Savanorių", sausio-rugsėjo Nr.

2. O. Urbonas — "Lietuvos Kariuomenės Vėliavos", vasario Nr.

3. V. Sruogienė — "Antanas Vydas", kovo Nr.

4. K. Ališauskas — "Plk. K. Žuko žvilgsnis į Praeitį", spalio, lapkričio Nr.

5. T. Daukantas — "Moderniausiasioji Karo Forma", gruodžio Nr.

Tuo pačiu primenama skyriams siųsti premijoms skirtus pinigus iki kovo 15d. 1960m. šiuo adresu: J. Tumas, 4518 So. Talman Ave., Chicago 32, Ill.

L.V.S. RAMOVĖ C. VALDYBOS BENDRARAŠTIS Nr. 52

(1960 m. vasario 15 d.).

Šiame bendraraštyje paskelbta 1959 metų skyrių veiklos apžvalga.

Įdomios yra C.V.-bos išvados apie RAMOVĖS organizacijos būklę: VEIKLOS VERTINIMAS IR PASTABOS

a) lyginant S-gos veiklą 1959 metų su veikla 1958 metų, žymesnių skirtumų nepastebima.

Tenka pasidžiaugti, kad Sąjungos veikimas 1959 m., bendrai, laikytinas patenkinamu. Už tai visiems ramovėnams, prisidėjusiems prie veiklos, priklauso padėka.

Pabrėžtinai Los Angeles, Clevelando, Omahos, Philadelphiajos, New Yorko, Niagaros Pusiasalio ir Hartfordo skyrių gyvas veikimas. Minėti skyriai be trafaretinių susirinkimų ir Kar. šventės minėjimų, sugeba veikimą išplėsti platesne ir įvairesne forma. Už tai jiems priklauso atskira padėka.

b) Tuose skyriuose, kur narių skaičius mažas, susidaro sunkios sąlygos ką nors platesnio nuveikti. Tokių skyrių veikla dažniausia apsiriboja vieno kito narių susirinkimo sušaukimu, valdybos posėdžiais, Kar. šv. surengimu, arba tik prie tos šventės rengimo prisidėjimu. Žinoma, ir toks veikimas yra šis tas, nes kartais, ir prie geriausių norų, negali išievoli sąlygose atsiekti geresnių rezultatų.

c) Daugelio Sąjungos narių tarpe pastebimas abejingumas, atšalimas,

apatija bent kokiam lietuviškam darbui. Tai yra bendras visų išeivių organizacijų reiškinys. Tai liūdnas ir apgailėtinas faktas. Jį reikia šalinti.

d) Kitas liūdnas reiškinys, kad ramovėnai negausiai lanko šaukiamus narių susirinkimus. O dėl nenoro pasišvesti Sąjungos darbui, kai kuriuose skyriuose sunkiai pavyksta sudaryti valdomus organus. Chroniškas reiškinys, kad kai kurie nariai nesumoka laiku nario mokesčio. Pasi-taiko, kad dėl nesumokėjimo nario mokesčio ir nelankymo susirinkimų, Skyriaus Valdybos yra priverstos tokius narius išbraukti iš savo tarpo.

e) Pasišventusių, pasiryžusių lietuvių patriotų pirmųjų eilėse turėtume būti mes ramovėnai-veteranai, buvę Lietuvos kariai, savanoriai, partizanai, šauliai.

Su liepsnojančia tėvynės meile, lietuviška širdimi, su Nepriklausomybės kovų laikų dvasia ir ryžtu, su lietuvių kario garbės pajutimu, su pareigos jausmu (daryti viską ką galui, kad tėvynė-Lietuva būtų laisva) atnaujinkime ir sustiprinkime ramovėnų veikimą ir eiles.

f) Be užsidedimo, ryžto ir pasišventimo šiose nelengvose sąlygose tik merdėsime, kol, pagaliau, visai užgesime. Ar tik tokį tikslą turėjome galvoje, kurdami ramovėnų organizaciją? Ne! Tad sukruškime, pabudinkime apsnūdusiųjų dvasią. Prabilkime į jų atšalusias širdis pavergtos Lietuvos, pagalbos prašančios, kalba, kuri kiekvieną mus įpareigoja, kalba, kuri įprasmina lietuvių išeivio esmę.

g) Raginimas, skatinimas prie lietuviško darbo, kėlimas-žadinimas iš apsnūdimo, apeliavimas į lietuvių patriotinius jausmus, taip, kaip tai darė mūsų tautos didieji žadintojai — Basanavičius, Kudirkas ir Maironis, — turi būti ramovėnų veiklos programoje.

h) Su atnaujinta veiklos dvasia, su ryžtingu ir energingu pastatyto tikslo siekimu daug naudingo ir gero padarysime.

1960 m. kovo 1 d.

BENDRARAŠTIS Nr. 54
Žalgirio kautynių 550 metų
jubileejaus paminėjimas

1. Sąjungos Skyriai įpareigojami imtis iniciatyvos organizuoti jubileejaus paminėjimą arba aktyviai prie organizavimo prisidėti, jei kiti minėjimą organizuoja.

2. Vietovėse, kur Sąjungos Skyrių nėra, minėjimo organizavimo iniciatoriais turėtų būti savanoriai-kūrėjai arba šauliai.

3. Minėjimo organizatoriai, kiek vietos sąlygos leidžia, laikosi pridė-

tame protokole iškeltų siūlymų bei pageidavimų, kaip bendrų direktyvų jubileejaus minėjimo reikalui.

4. Kaip kuris skyrius minėjimą organizavo, arba prie organizavimo prisidėjo ir, kaip išviso buvo vietoje šis jubiliejaus paminėtas, Skyrių Valdybos praneša Centro Valdybai nedelsiant, po minėjimo.

Sąjungos dešimtmečio paminėjimas

1. Konkrečiai, šiais metais Sąjungos dešimtmetis (Sąjunga įkurta 1950 IV 2) bus paminėtas ne viešų iškilnių rengimu, bet informacija apie Sąjungos siekimus ir nuveiktus darbus.

2. Tačiau skyriai, kurių dešimtmetis sukanka šiais metais, gali savo nuožiūra viena ar kita forma tą sukaktį atžymėti. Bet pagrindinis mūsų visų dėmesys ir pastangos turi būti sutelktos į Žalgirio kautynių 550 metų jubileejaus paminėjimą.

GERB.

Aš esu senas ateivis ir senas amžiumi. Ne visada susigaudau su naujųjų ateivių spauda ir jų veikme. Tačiau, gavęs iš jūsų š.m. KARIO 1-ji numerį pamilau. Pamilau dėl jo gražios nedarvytos lietuvių kalbos. Tai gal bus pirmas toks išeivijoje lietuviškas laikraštis, kuris apsieina be "Akcijų rezultatų, problemų" ir kitokių šiukšlių. Tas rodo kad tik KARYS, nei kas kitas, mirkdamas purviniuose apkasuose, suprato ir išmoko gerbti savą Tėvynę ir jos kalbą. Tik Karys žino: —Nebus savos kalbos, nebus ir Tautos.

Sekime karių pramintu taku, gerbkime savąją kalbą, nes kalba yra tautos šventa relikvija.

Leiskite pridėti dar ir šią pastabą. KARYS kreipiasi į skaitytojus: "Malonūs skaitytojai, KARIUI reikėtų daugiau puslapių. Daugiau puslapių reiškia daugiau pinigų, jūsų talka padėtų mums tą kliūtį nugalėti, jei tik kiekvienas iš jūsų padėtų sukelti KARIUI daugiau skaitytojų". Perskęs šį skaitytojas paraginimą nustebau. Ar tie tūkstančiai naujų ateivių, kurie karių išlaisvintoje Lietuvoje gyveno, mokslus ėjo ir laisve naudojosi, čia atvykę laikraščio KARIO neskaito?! Jei taip, tai bus gero atsimokėjimas blogu. Broliai, nubraukime šią "blogu atsimokėjimo dėmę", tapkime visi KARIO skaitytojais.

Aš karių išlaisvintoje Lietuvoje lais-

ve nesinaudojau, bet nuo šios dienos būsiu KARIO nuolatinis skaitytojas ir rėmėjas.

J. Šiaučiusas
Ellensville, N. Y.

Dėkojame mūsų naujam skaitytojui p. J. Šiaučiumui už šį laišką, kuris, be abejonės, paragins ir kitus tautiečius atkreipti dėmesį į mūsų KARĮ.

Red.

Vasario 16, 1960
Fort Campbell, KY.

Drangus Karys ...

Nors mes ir esam toli nuo savo giminių ir dar toliau nuo savo brangiosios tėvynės, mes niekad nepamirštam ir nepamiršim, ką reiškia šešiolikta Vasario ir ta proga mes užsakėm šventas Mišias už tuos mūsų brolius kurie padarė tą datą mūsų Nepriklausomybės švente.

Mes tarnaudami Dėdės Samo kariuomenėje norim padaryti mažą auką tiems kurie dar dabar kenčia nuo savo žaizdų kurias įgijo kaip gynė mūsų brangią žemę Lietuvą.

Šita proga mes įdedam penkiolika dolerių, Lietuvos Savanoriams Karo Invalidams.

Su pagarba,
Alojzjus Lizdas
Jonas Sabaliauskas
Rymantas Guzulaitis

Surinko: Pr. ALŠĖNAS
Nuotaikos pasikeitimo priežastis

Buvęs visą laiką kuopoj ypatingai gyvas, jūdrus ir linksmas eilinis Grigalius, vieną dieną pasirodė tarytum nesavas: nusiminęs, apsnūdes, piktas..

—Kas yra?—klausia jį draugai.—Laiško iš namų nebegauai, ar šiaip kokios bėdos užklupo?...

—Ne apie tai aš galvoju—murm-telėjo Grigalius.—Vakar gavau laišką iš geriausio draugo, kuris kviečia į vestuves.

—Taigi, turėtum būti linksmas ir dėkingas, o dabar—nusiminei... .

—Taip. Turėčiau būti linksmas—palingavo galvą Grigalius. Bet, kad jis veda mano mergaitę...

* *

AUKOJO KARIUI

1. Atkočiūnas V., Dexter, Mich. 3.00
2. Adamonis F., England 2.00
3. Gubilas A., Detroit, Mich. 2.00
4. Pakalnis A., Peebles, Ohio 2.00
5. Simonaitis O., Cicero, Ill. 2.00
6. Svilas, B., Detroit, Mich. 2.00
7. Valiūškis, A., Gouverneur N.Y. 2.00
8. Gulbinas P., Toronto,, Canada 1.50
9. Andrikonis J., Manchst. Conn. 1.00
10. Andriulis, P. Phila. Pa. 1.00

Karys nuoširdžiai dėkoja.

ATSKIRO NR. KAINA — 60¢.

V I E N Y B Ė

Seniausias lietuvių laikraštis pasaulyje

Eina nuo 1886 metų

Ateinančiais metais švenčia savo

Deimantinį Jubiliejų

Prenumerata 7 doleriai metams

V I E N Y B Ė

192 Highland Blvd., Brooklyn 7, N. Y.

Prenumerata:

Metams	\$4.50
Pusei metų	\$2.50
Atsk. Nr.	10¢

Adresas:

911 W. 32nd ST., CHICAGO 8, ILL.

K A R I O LEIDINIAI

gaunami tiesiai iš KARIO Redakcijos, arba pas platintojus:

1. **H. Sienkievičius, KRYŽIUOČIAI**, istorinis romanas, 3 tomai, kiekvienas po \$3.50 (Nuolatiniai "Kario" skaitytojai gauna visus tris tomus tiesiai iš "Kario" tik už \$8.00).

2. **Prof. V. Biržiška, PRAETIES PA-BIROS**, rinkinys straipsnių iš Lietuvos istorijos — \$6.50 (stambi, iliustruota ir irišta knyga) — spaudoje.

Phone: PProspect 8-5374

**BALYS RADIO & TELEVISION
SALES - SERVICE**Electrical Appliances — Gifts — Records
Cards — Films

2646 West 71st St., Chicago 29, Ill

S K A I T Y K I T E

nuo 1960 metų einančią tris kartus per savaitę • Turinčią visuose pasaulio kraštuose savo bendradarbius • Tai geriausiai informuotas ir lietuviško gyvenimo vaizdais iliustruotas laikraštis • Metams kaštuoja tik \$10.00. Rašykite —

DIRVA

6907 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio

D A R B I N I N K A S**VISŲ LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS**

910 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

Išėina du kartu per savaitę

Kaina metams	\$6.00
Brooklyne	6.50
Užsienyje	6.50

Prenumerata JAV ir užsienyje: Metams — \$6.00, pusmečiui — \$3.00, atsk. nr. — 60¢. Skelbimai pagal sutarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:

L. BILERIS, % KARYS,

916 Willoughby Ave.,

Brooklyn 21, N.Y., U.S.A.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Ivairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją dvi savaites prieš išleidimą.